

פרשת השבוע "כי תצא"

ובו י"ז עניינים בביאור הפרשה ופרק נחשבה מאת הגאון הצדיק רבי יחיאל הלוי
נוביק שליט"א ראש כולל דעת יוסף אשדוד.

בזמננו – חץ מושחז שתוזר לאחוריו.

"בעין הסערה" – ליבת הסיפור.

המסלול האחרון הלא שגרתי

פרק [5] (פרק קי"ג) " מנדל פוירשטיין"

~~~~~

בלא תעשה, תלמוד לומר "כי קבור
תקברנו" מכאן למלין את מתו שעובר
בלא תעשה. ברם בלישנא השניה איתא,
רמז לקבורה שהיא מן התורה מניין?
ת"ל "כי קבור תקברנו" מכאן רמז
לקבורה מן התורה, נראה דאין זה עשה
גמור שהרי זה רק רמז. ובכל מקום
הלכה כלישנא בתרא.

ועוד, דבגמ' איכא איבעיא לגבי קבורה
אי משום בזיוני דחיי, וכדפירש"י
שיראוהו מת ונרקב ונבקע וביזיון הוא
לקרובים, ולא כל כמיניה לבזות את
קרוביו, או שהיא כפרה למת שמורידים
אותו ומשפילים אותו לתחתיות, וכיון
שזו הכפרה שלו אי בעי לומר לא בעינא
להתכפר שרי. ובגמ' אמרו שזו איבעיא
דלא אפשר ומדין ספיקא לחומר לא יש
לקוברו.

ברם ברמב"ם משמע דפסק כן בגדר לאו
גמור. ועוד דבגמ' בהמשך פרכו את כל
הראיות שהביאה הגמ' שקבורה היא
בקרקע, דאפשר שדי בארון ולהניח על

**א) בעניין קבורה אי הוי דאורייתא
ובדין קבורה במת מצוה.**

איתא בפרשה (פרק כ"א פס' כ"ג) "לא
תלין נבלתו כי קבור תקברנו ביום ההוא
כי קללת א-לוקים תלוי ולא תטמא את
אדמתך אשר ה' אלוקיך נותן לך
נחלה".

והנה ברמב"ם (פ"ב מהל' אבל הל' א')
כתב וז"ל "ההספד כבוד המת הוא,
לפיכך כופין את היורשין ליתן שכר
מקוננים והמקוננות וסופדין אותו, ואם
ציוה שלא יספדוהו אין סופדין אותו, אבל
אם ציוה שלא יקבור אין שומעין לו,
שהקבורה מצוה, שנאמר כי קבור
תקברנו". נראה שהרמב"ם לומד זאת
מהפסוק שקבורה היא מדאורייתא.

ובכס"מ ביאר שפסק הרמב"ם כדברי
הגמ' בפרק נגמר הדין (דף מ"ו ע"ב)
והדברים צריכים ביאור רחב, דבגמ'
נראה דתליא בשתי לשונות של ר' יוחנן,
דבלישנא קמא אומר ר' יוחנן בשם
רשב"י, מנין למלין את מתו שעובר עליו

ולפי זה אין זו רק הלכה בהרוגי בית דין אלא אף בשאר מתים, והמלין את מתו עובר בלא תעשה, דליכא איבעיא, דכיון דהוי מצוה מן התורה לאו כל כמיניה לומר שלא שלא יקבורהו, וראיה לדבר, שפסק כלישנא קמא דר' יוחנן, שהרי כך פסק (בפר' ט"ו מהלכות סנהדרין הל' ח') "ומצות עשה לקבור את כל הרוגי בית דין ביום ההריגה, שנאמר כי קבור תקברנו ביום ההוא, ולא הרוגי בית דין בלבד, אלא כל המלין את מתו עובר עליו בלא תעשה. הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכים אינו עובר עליו". הרי שהרמב"ם סובר שזו היא מצות עשה מן התורה.

וברדב"ז ובלח"מ ציינו שמקור הרמב"ם הוא מהמשנה סנהדרין (דף מ"ו ע"א). כלומר דמהמשנה רואים להדיא כלישנא קמא דר' יוחנן.

ברם צ"ע, דא"כ לישנא בתרא דר' יוחנן פליגא על המשנה וכל האבעיא דלא איפשיטא קאי דלא כפשטות של המשנה דנכתבה בסתמא.

ולולי דמסתפינא הוי אמינא, דמצד המשנה אין כל ראיה, דאפשר דכל עיקר האיסור להלין את נבלתו בחוץ בביזיון, אבל היכא דמניחים אותו בארון סגור די בכך. אולם אם מצוות קבורה היא בקרקע דווקא ולא די בארון בזה הדבר נותר בספק.

אולם נראה דאין זה כ"כ נכון, דבגמ' משמע דאם הוא לא נקבר הרי הוא מוטל כדומן על פני חוצות (ואינו מונח אף בארון) וא"כ עובר כבר בלאו הכי על האיסור דלא תלין נבלתו? ברם אפשר, דכל זה נאמר רק בסתם בני אדם שמקפידים על ביזיונם, דבכה"ג איכא לא תעשה, אבל היכא דאינם מקפידים

פני הקרקע, ומה שקוברים בקרקע כדי שלא לשנות מן המנהג. א"כ יש לעיין, האם כוונת הרמב"ם רק לעצם הנחה בארון כפי שדחתה הגמ' שם או קבורה בקרקע, וצ"ב.

וברדב"ז העיר, דדין קבורה הוי איבעיא דלא איפשיטא, מכל מקום אף ללישנא בתרא דהוי רמז נראה פשוט דהוי דין דאורייתא. ולפיכך יש לנקוט דודאי איכא מצות דאורייתא ואין צד להקל. אע"ג דיש לתמוה, א"כ מה היה צד הספק של הגמ' והלא אף אי הוי רמז מן התורה הוא חוב גמור והיאך יפקיע את החיוב שמוטל על הקרובים? אפשר דהמצוה נאמרה רק בסתם בני אדם שלא ציוו שלא לקברם.

ברם עדיין יש לחקור, אי המצוה נובעת מאומדנא דזה רצון האדם שיקברוהו, אבל היכא שגילה להדיא את רצונו שאינו רוצה קבורה אפשר שלא יתחייבו בזה, ולפיכך לא פשטה הגמ' את הספק מכוח הפסוק, ברם לאחר שעל פי האמת הוי איבעיא דלא איפשיטא הוי ספיקא דאורייתא, לפיכך איכא חיוב גמור לקבורו.

ועדיין צ"ע, שהרי פשטות לשון הרמב"ם מורה להדיא שהיא מצות עשה גמורה ודלא כשיטת הסוגיא.

ובלח"מ עמד בקושיא הנ"ל (שהיה להרמב"ם לכתוב בלשון "אין שומעין לו משום כבוד החיים" וכפי שנקט הטור (יור"ד סימן שמ"ח) בלשונו "אין שומעין לו משום בזיונא דכולהו חיי הוא". ומכוח הקושיא הנ"ל הכריע שהרמב"ם סובר שכל האיבעיא של הגמ' קאי רק אם אין קבורה מן התורה, כאיכא דאמרי דר' יוחנן שהוא רמז (כוונתו דרמז הוא בגדר אסמכתא בעלמא ואין זה הפשט בפסוק). אבל ללישנא קמא היא מצוה גמורה.

לפי זה נמצא דבאמת כל עיקר דין קבורת מת מצוה הוא רק משום כבוד הבריות, ולזה שפיר יליף הש"ס דגדול כבוד הבריות דדוחה לא תעשה שבתורה.

והוא תמוה מאד, דמניין לן לחלק במצוה זו אם אין זו רק הלכה בדין הרוגי בי"ד וילפינן מינה לכל המתים דחייבים לקוברם מדין כי קבור תקברנו, אטו משום דאין לו שבעה קרובים פקע המצוה הזו מעל בי"ד? כפי שמצינו לגבי מצות מילה שמוטלת על האב, ואם אין לו אב המצוה מוטלת על אמו, ואם אין לו אם, הרי מצוה זו מוטלת על בי"ד, ואם אין בי"ד במקום, חובה היא על כל אחד מישראל למולו.

וא"כ אף במת מצוה, תהיה חובה זו מוטלת על בי"ד, וכיון שאין בנמצא בי"ד, א"כ מוטלת המצוה על כל אחד מישראל? ועוד דהלכה היא דמת מצוה קונה את מקומו לגבי קבורה ואסור לטלטלו, האם נימא דכל הלכה זו היא רק מדין כבוד הבריות? ומסתברא דהוי מדיני קבורה שכל מת טעון קבורה ומהאי עניין קונה מת מצוה את מקומו לקבורה.

וב"חינוך" (מצוה תקל"ז) כתב בדיני המצוה להדיא שלא כדבריו, דז"ל "מדיני המצוה, מה שאמרו ז"ל שאין מצוה זו בנתלה לבד אלא אף כל הרוגי בית דין מצוה לקוברן ביום הריגתם, גם בכלל המצוה, לקבור כל מת מישראל ביום מותו, ומפני כן יקראו זיכרונם לברכה המת שאין לו מי שיתעסק בקבורתו, מת מצוה, כלומר שמצוה על הכל לקוברו מצד הציווי הזה". הרי לנו דדעת הרא"ה ז"ל שחויב גמור יש בדין קבורה מדין המצוה. וכיון שכן הדרא

על בזיון אין ראיה מהפסוק דעובר, ולפיכך אין עדיין ראיה גמורה מן המשנה וצ"ע בזה.

ברם בספרי נראה להדיא שזו היא מצות עשה גמורה, שכן כתב "לא תלין נבלתו על העץ, מצות לא תעשה, כי קבור תקברנו מצות עשה". משמע דמצוות הקבורה היא מדאורייתא. ולפי"ז פליגא הגמרא על הספרי הנ"ל, ואפשר שהרמב"ם נקט כדברי הספרי, ודו"ק היטב.

ולפי זה אם יש מצות קבורה מדאורייתא, יש לתמוה לכאורה מגמ' ערוכה בברכות (דף י"ט ע"ב), ההולך להקריב פסחו ומצא מת מצווה מטמא לו, דכתיב ולאחותו, לאחותו אינו מטמא, אבל מטמא למת מצוה. ובגמ' ילין מינה דכבוד הבריות גדול, עד שדוחה מצות לא תעשה שבתורה.

(כלומר) הגמ' קאי בנזיר או כהן גדול שהולך להקריב את פסחו ופגע במת מצוה שמתעסק במת מצוה, אף שאסור לו להיטמא לאחותו, ומשום דכבוד הבריות דמת מצוה גדול עד שדוחה ללאו דטומאה).

ברם מניין דזה משום כבוד הבריות, דלמא משום דקבורת המת היא דאורייתא, דכתיב כי קבור תקברנו ביום ההוא, ומניין דכבוד הבריות לחודא דחי לא תעשה שבתורה? וכבר עמד בתמיה הזאת בשו"ת "חוות יאיר" (סי' ט').

ובחוות יאיר שם יצא בחידוש גדול מאד, שבקבורת מת מצווה ליכא מצות עשה של כי קבור תקברנו, שעיקר מצוות הקבורה היא מצוה על בית דין לקבור את אלו שנתחייבו מיתת בי"ד ונהרגו על ידם וכן קרוב מחויב בקבורת ז' קרוביו, אבל מת מצוה אין מצות קבורה, אשר

בהרוגי בית דין, ויסודה שחייבים לדאוג לכבודו של ההרוג שתיכף לכך שהמיתוהו יעשו לו קבורה, אבל ביתר המתים אין את ההלכה הזו רק איסור הלנה.

ברם כבר הבאנו לעיל דעת הרמב"ם (פ"ב מהל' אבל הל' א') "אבל אם ציוה שלא יקברוהו אין שומעין לו, שהקבורה מצוה, שנאמר "כי קבור תקברנו". הרי לנו שאין כזו חלוקה. ובפרט שכבר מצינו שיש בזה איבעיא דלא איפשיטא וספיקא דאורייתא.

ובמנ"ח ציין גם את דעת הרמב"ן ז"ל (בפרשה פר' כ"א פס' כ"ב). דנראה דאין חילוק בין המתים. דזה לשונו (בד"ה ולא תטמא את אדמתך) "והנה המלין התלוי או אפילו המת בארץ, עובר בשני לאוין ועשה, ובחוצה לארץ בעשה ולא תעשה אחד".

הרי שלא חילק בין המתים, דבכל מת איכא מצות עשה של "כי קבור תקברנו" ועל כן לפלא שחולק הרדב"ז על שני מאורי עולם אלו, על כן הסיק המנ"ח שם דנראה לו להלכה, כי איכא חיוב גמור לקבור את המת ביום, רק אם עושה כן לכבודו.

העולה מכל זאת, דוודאי במת מצוה איכא לבד מכבוד הבריות גם מצות עשה גמורה של כי קבור תקברנו ביום ההוא, אם נתפוס כדברי הספרי דזו היא מצות עשה דאורייתא. ואלא שרמי לקמן מצוה ליישב את קושיית החוות יאיר שלכאורה היא אלימתא מאד ובמקום אחר כתבתי בזה ישוב ארוך ואין כאן המקום להרחיב ואולי לשנה הבאה אביא את כל ההסתעפות.

קושית החוות יאיר למקומה, דמנין לנו דמשום כבוד הבריות לחוד דוחין מצות לא עשה שבתורה בשב ואל תעשה ולכאורה צ"ע.

הן אמת שכבר בתשובות הרדב"ז (בסימן שי"א) העלה דכל ההלכה של "כי קבור תקברנו ביום ההוא" אינו נאמר רק בהרוגי בית דין בלבד, ולגבי שאר המתים יש רק את האיסור של לא להלין נבלתו.

ונקדים העניין, הרדב"ז נשאל מפני מה אין מחייבים לקבור מת שמת ביום, קודם שקיעת החמה כדי לקיים את מצוות "כי קבור תקברנו ביום ההוא" וממילא חייבים להזדרז לקבור קודם השקיעה (וכבר מצוי במקומות רבים שאין עושים לוויית בלילה למתים שנפטרו ביום ומקפידים לקברם עוד קודם השקיעה). על זה השיב שאין כזו הלכה בכלל, דכל ההלכה הזו לא נאמרה בשאר המתים רק בהרוגי ב"ד, אבל לכל המתים יש רק את המצוה של "לא תלין" ובזה אין עוברים עד שיעלה השחר כדין פסול לינה בקדשים.

ברם כבר תמה עליו המנחת חינוך (תקל"ז סק"א) היאך יצא לחלוק על החינוך שהוא הרא"ה ז"ל והוא מגדולי הראשונים ז"ל, ואף שיש לדייק קצת בדברי הרמב"ם (סנהדרין פט"ו הלכ' ח') ומצוות עשה לקבור את כל הרוגי בית דין ביום ההריגה שנאמר כי קבור תקברנו ביום ההוא, ולא הרוגי בית דין בלבד אלא כל המלין את מתו עובר עליו בלא תעשה" פתח הרמב"ם בדין מצות קבורה אצל הרוגי בית דין וסיים שאצל יתר המתים יש את האיסור של לא תלין.

הרי שרק מצות לא תלין לחוד קיימת בכל המתים ולא קבורה וזו היא הלכה

ואפשר ליישב, שכדי לעשות כישוף צריך לדעת תחילה את מקומם של העננים ואז באים סמוך אליהם ועושים את הכשפים כנגדם, אך כאן קושיית רבינו היתה שעמלק לא יכל למצוא את מקומם של ישראל, כי היו מכוסים בעננים.

ובספר אחד הקשה על האוה"ח, למה לא היה מקומם של ישראל ידוע, הרי המצורעים ושאר הטמאים היו משתלחים מחוץ לג' מחנות, ומהם היו יכולים האומות לדעת את מקומם של ישראל. ותירץ שאולי הענן היה מתרחב מחוץ לג' מחנות. ועוד הקשה, למה כשרצו ישראל לעבור דרך ארץ אדום הוצרכו ליטול רשות מבני אדום, הלא כיון שהענן כיסה אותם יכלו לעבור דרך ארץ אדום מבלי שידעו האדומים מזה. ולענ"ד לפי דרכו היה לו להקשות גם איך עמלק מצא במקרה את מקומם של ישראל [כמ"ש האוה"ח עצמו] הלא הענן הסתיר אותם.

אך נראה פשוט שאין כוונת האוה"ח שעל ידי העננים היה כל מחנה ישראל רואה ואינו נראה, וגם לא נראה שהעננים חסמו את הקול מלעבור. ובדאי מי שהיה בא למקומם היה רואה עננים מקיפים שטח גדול של ג' פרסאות על ג' פרסאות, והיה מבין שיש דברים בגו. וכן היה שומע מבעד העננים קול המולת מליוני איש עם נשיהם וטפם מקננם וצאננם ובקרם. ומה גם אם היה רואה את הערב רב והטמאים שנפלטו מהענן.

אלא כוונת רבינו היא שבזמן שהלכו במדבר הגדול היה קשה מאוד לחפש ולמצוא את מקום חנייתם כיון שהיו מכוסים בעננים, ומי שהיה רואה את העננים ממרחק היה נדמה לו כמו עננים רגילים. וגם לא יכלו לחפש את המקום לפי סימני העקבות של ישראל [שהיו מליוני אנשים] עם חמוריהם וגמליהם, כי הענן היה מיישר את הדרך לפניהם. אך מי שהזדמן לו להגיע קרוב מאוד אל העננים ודאי הבין שישראל נמצאים שם, כי היו שומעים את קולם וכן

***

מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א

(ב) חידושו של האור החיים שהענן הסתיר את מקומם של ישראל

אשר קרך בדרך (כה יח)

כתב האור החיים: "יתבאר על פי דבריהם ז"ל שאמרו שהענן היה מכסה על ישראל ולא היה מקומם ידוע לעולם אלא כשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובא הכנעני וילחם עם ישראל, ואם כן תקשה מנין ידע עמלק מקום חניית ישראל לבא אצלם להלחם עמם, לזה אמר אשר קרך פירוש יקר מקרהו וידע מחניהם בדרך".

חידש כאן האור החיים חידוש גדול, שהענן לא רק שהיה מיגן על ישראל משרב וקוצים ואויבים ונחש שרף ועקרב וכו', אלא גם הסתיר אותם מעין רואים, ואויביהם כלל לא יכלו לדעת היכן הם נמצאים. ורק עמלק גילה במקרה היכן מקומם.

ולפי דרכו זו הקשה האוה"ח בפרשת בלק (כב מא) איך בלעם ראה קצת מעם ישראל [ככתוב (שם) 'וירא משם קצה העם'] הלא העננים כיסו אותם. ותירץ, שבלק ובלעם עשו כשפים בצפור הידוע ועל ידי זה גילו קצת מהעם שהיו מכוסים בענן.

ובהמשך הפרשה (שם כד ב) בפסוק 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל' פירש האוה"ח שבלעם ראה אותם במחזה הנבואה. ע"כ. ובספר טוב להודות (להגרי"ח סופר שליט"א, סי' ה) תמה על האוה"ח למה לא תירץ גם כאן לפי דרכו שעמלק גילה את מקומם של ישראל על ידי כשפים, שהרי בני עמלק היו מכשפים גדולים, כמו שאמרו בירושלמי (ר"ה פ"ג ה"ח) וכן כתב רש"י (שמות יז ט) ועוד.

וכשמת אהרן ונסתלקו העננים נגלו לעין, וידע הכנעני מושבם ונלחם עמם.

ובברכת שמעון תמה על האוה"ח מנין לו שמקומם של ישראל לא היה ידוע לכל העולם, הלא אפשר לומר שהגויים ידעו את מקום חנייתם של ישראל על ידי שראו את המקום שמכוסה על ידי ענני הכבוד, ומה שהכנעני לא יכל להלחם עמם לפני מות אהרן היה זה משום שהענני כבוד הגנו על ישראל ולא יכל להכנס אליהם, ולא משום שלא ידע היכן מקומם.

ולענ"ד אפשר שהאוה"ח למד זאת מלשון הכתוב (במדבר כא א) 'וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים', ואמרו על זה בגמרא (ר"ה ג.) 'מה שמועה שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל'. ולכאורה קשה איך דבר זה נכנס בלשון הפסוק 'וישמע הכנעני וגו' כי בא ישראל דרך האתרים', שפשוטו הוא שהשמועה ששמע היתה שישראל באו למקום הנקרא דרך האתרים. ופירש רבינו שהכל ענין אחד, כי עד אז העננים היו מכסים אותם ולא היה מקומם נודע, וכאשר שמע הכנעני מלך ערד שנודע ברבים להיכן באו ישראל הבין מזה שהעננים שהסתירו אותם עד עתה נסתלקו מהם.

אמנם עוד הקשה בספר אחד על האוה"ח, ממה שכתב רש"י (שיה"ש ג ו) שאומות העולם היו רואים את הענן והעשן עולין ותמהים על גדולתם של ישראל, הרי שהאומות כן ראו את מקומם של ישראל [מקור דברי רש"י הללו הוא בילקוט (במדבר רמז תרפג) ששם אמרו: שבעה עננים היו מלמעלן ומלמטן ומארבע רוחות העולם, ואחד מפניהם, ומכה נחשים ועקרבים ומשוה להן את ההרים ואת העמקים ושורף את הקוצים ואת הברקנים ומעלה עשן, ורואים אותן כל מלכי מזרח ומערב ואומות העולם אומרים 'מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן' וגו'. וכן

היו רואים את אלו שנפלטו מן העננים. ולכן לא יכל עמלק לדעת את מקומם אם לא היה קורה לו שנזדמן סמוך אליהם. וכן אם היו עוברים ישראל דרך ארץ אדום ודאי היו הגויים הסמוכים אליהם מבחינים שישראל עוברים בארצם.

ובספר אחר הקשה איך המצרים ראו את בני ישראל חונים על ים סוף, הלא היו מכוסים בעננים. ולפי מה שנתבאר ניחא. ובספר יציאת מצרים (שינברגר, שמות יד ד) ביאר שראו את הערב רב שנפלטו מחוץ לענן, ולפי זה מדוקדק הלשון 'ויוגד למלך מצרים כי ברח העם' (שם פסוק ה), ולכאורה למה לא אמרו 'כי ברח ישראל', אלא משום שראו רק את הערב רב שהיו מחוץ לענן, וזהו 'העם'. ע"כ. ועוד יש לומר שהרי פרעה שלח שומרים עם בני ישראל והם אמרו לו שאינן חוזרין למצרים (רש"י שמות יד ה), והשומרים הראו למצרים את הכיוון שאליו הלכו בני ישראל. ועוד יש לומר לפי מה שאמרו במכילתא (מסכתא דויהי א) שעמלק הגיד לפרעה שבני ישראל לא חוזרים, ולפי זה נמצא שכבר אז קרה הדבר שעמלק גילה את מקומם של בני ישראל, והוא זה שהראה למצרים היכן מקומם.

ומה שהביא האוה"ח ראיה לדבריו מהכנעני שבא רק אחרי מות אהרן. כן כתב האוה"ח גם בפרשת בהעלותך (במדבר י לא) על הפסוק 'כי על כן ידעת חנותנו במדבר', וז"ל: פירוש לצד שישראל מכוסים בעננים ואין אדם יודע מקומם, כמאמרם ז"ל (ר"ה ג.) בפסוק (שם כ כט כא א) '[ויראו כל העדה כי גוע אהרן] וגו' וישמע הכנעני וגו' כי בא ישראל וגו', ואמרו רבותינו ז"ל כי לצד שנסתלקו ענני כבוד הוכר מקומן של ישראל, אמור מעתה קודם לכן לא נודע תחנותם. ע"כ. וכן כתב בפרשת בלק (שם כב מא): והלא אמרו רבותינו ז"ל שהעננים היו מכסים על ישראל ולא היו נראים לעין,

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה

מהגאון רבי בניהו כהן שליט"א

(ג) בדברי החתם סופר במחלוקת בין
הנגלה לנסתר

א איתא בפרשה (דברים כה, ה - י): "פי
יִשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֵין לוֹ
לֹא תִהְיֶה אִשְׁתּוֹ הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר וְיָבֵמָה
יָבֵא עָלֶיהָ וְלָקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיָבֵמָה. וְהָיָה
הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תִּלְדַּד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת
וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. וְאִם לֹא יִחְפֹּץ
הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמָּתוֹ וְעָלָתָה יְבִמָּתוֹ
הַשְּׂעִירָה אֶל הַזִּקְנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי
לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יְבָמִי.
וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְדָבְרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר
לֹא חִפְצָתִי לָקַחְתָּהּ. וְנָגְשָׁה יְבִמָּתוֹ אֵלָיו
לְעֵינֵי הַזִּקְנִים וְחִלְצָה נָעֻלוֹ מֵעַל רִגְלוֹ וְיִרְקָה
בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כֹּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר
לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו. וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל
בֵּית חִלּוּץ הַנָּעֹל."

מלשון הפסוק נראה שדין יבום וחליצה נוהג
רק כאשר אשת המת רוצה להתחתן עם
אדם לאחר מיתת בעלה, ובזה באה אזהרת
התורה שלא תהיה אשת המת החוצה, אלא
יבמה יבוא עליה ויבמה או שהיא חולצת את
נעל היבם מרגלו.

והנה השולחן ערוך (אהע"ז קסה, ג) כתב:
"יבמה שתבעה הייבם לחלוץ, והיא אינה
רוצה אלא לישאר עגונה, אין שומעין לה,

אמרו בזוהר (וישלח קעו:) שהשכינה היתה
הולכת עם ישראל וענני הכבוד עמה,
וכשהיתה השכינה עולה הענן היה עולה עד
למעלה וכל בני העולם רואים ושואלים 'מי
זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן'!¹.
ולכאורה היא סתירה מפורשת לחידושו של
האורח.

ולכאורה היה אפשר ליישב לפי מה שכתב
הגר"א באדרת אליהו (שמות לד י) שרק
לאחר הקמת המשכן היו נראים העננים
לעיני כל, אך כשיצאו ממצרים לא היה
נראה הענן לכל ישראל אלא רק לנביאים
שבהם. נמצא שבפעם הראשונה שבא
עמלק עדיין לא היה הענן נראה לכל
האומות, ועל כן ביאר האורח"ח שעמלק מצא
אותם במקרה. אמנם עדיין קשה מה שכתב
האורח"ח שהכנעני מלך ערד מצא את
ישראל מחמת שנסתלקו העננים, והרי זה
היה אחרי הקמת המשכן, שאז היה הענן
נראה לכל האומות, ואם כן איך לא ידע את
מקומם לפני מות אהרן.

אך לפי מה שנתבאר שהאורח"ח הוכיח זאת
מדברי הגמרא בר"ה, אפשר דס"ל
דמדרשים חלוקים הם, ואה"נ לפי המדרש
והזוהר מקומם של ישראל היה נראה לכל,
אך לפי הגמרא דילן מקומם היה נסתר ולא
נודע אלא למי שהזדמן קרוב מאוד אליהם.

***

¹ לשון הזוהר: ושכינתא הות אזלא וכלהו ענני יקר
בהדה כו' וכד איהי סלקא ההוא עננא סלקא עד
לעילא וכל בני עלמא חמאן ושאלו ואמרי 'מי זאת
עולה מן המדבר כתימרות עשן' [-והשכינה היתה
הולכת וכל ענני הכבוד עמה כו' וכשהיא עולה
אותו ענן עולה עד למעלה וכל בני העולם רואים
ושואלים ואומרים 'מי זאת עולה מן המדבר
כתימרות עשן'].

מפני הבושה ומפני הטורח אי יאות עבדין
הנה כל יקר ראתה עינו עין הבדולח
והנראה לפי עניות דעתי דהא פשוט ומבואר
בלשון הרמב"ם וכו', דעל כל פנים אם
שניהם מרוצים ואין ביניהם שום טענה לא
מחמת ממון או דהיא בעי' מרא לידה או
מפני אשתו של יבם וכדומה אזי אין לבית
דין עליהם כלום לא בענין חליצה ולא ליבום
כלל וכן יש להבין מש"ס בכמה דוכתי' וכן
כתב הרב בית שמואל בסימן הנ"ל בעצמו
וכן בספר נחלת שבעה בשטר חליצה סימן
ב' אלא שניהם לדבר אחד נתכוונו לדברי
הזהר פרשת חקת דמשמע שמצוה
בחליצה.

והנה אם לו יהיה כדבריהם ויהיה פלוגתא
בין הפוסקים להמקובלים הא כבר כתב
הרב בית יוסף באורח חיים (סימן כה) ובמגן
אברהם שם (סק"כ) בשם כנסת הגדולה
דאין לכופ לנהוג כהזהר ואם הוא כן בדבר
שאין הפוסקים מחולקים בפירוש מכל שכן
כשחולקים להדיא רק שהזהר מחמיר
פשיטא שאין בידינו לכופ לקיים דבריו ודי
לנו שהרוצה להחמיר שאין מזחיחין אותו
אבל לכופ אפילו בדברים לא שמענו.

אמנם המעיין יראה שאין כאן מחלוקת כלל
שגם הזהר לא אמרו למצוה וכו', כי אם
שהוא סגולה לנשמת המת ויהיה כעין

אפילו היה הייבם נשוי". ומקור דבריו הוא
מהרמב"ם (יבום וחליצה ב, טז). טעם הדין
הוא: "שהרי הייבם אומר לה כל זמן שאת
זקוקה לי אין נותנין לי אשה, ואפילו היה
נשוי אפשר שיישא אשה אחרת או תהיה לו
מריבה בתוך ביתו מפני היבמה".

בעל הבית שמואל על אתר (סק"ט), כתב
על הלכה זו [על פי גרסת החזון איש
(אהע"ז קכב, יא)]: "ואם אינה רוצה לחלוץ
מחמת בושה או דקשה לה להיות שפילה
ונכנעת לו, דינה כמורדת שנותנת אמתלא
לדבריה וכו'. ומשמע אם היא רוצה ליתן
חלקו ואינה רוצה לחלוץ הרשות בידה, ועיין
בבית יוסף בשם הרמב"ם, ותשובת הר"ן
(סי' סא). ועיין בזהר (ריש פרשת חוקת,
דף קפ ע"א) משמע דמצוה דוקא בחליצה".

ומבואר מדבריו שמצד עיקר הדין אי אפשר
לכפות את היבמה לחלוץ, כל שסירובה אינו
מפריע ליבם להתחתן; אלא שמדברי הזהר
משמע שיש ענין לחלוץ אף על פי כן בשביל
תיקון נשמת הנפטר [ויעיין בדברי רבינו
האר"י (שער הפסוקים, פרשת תצא, סימן
כה) שהאריך בביאור התיקון שעושה
החליצה ורקיקת הרוקן].

ובפתחי תשובה (שם סק"ז) הביא את דברי
החתם סופר (אהע"ז ח"ב פה) שכתב:
"אודות יבם ויבמה זקנים באים בימים
שהסכימו שניהם מדעתם ורצונם שלא ליבם
ולא לחלוץ כי אם להישאר זקוקים זה לזה

ובתשובת חתם סופר (או"ח ק) נשאל האם מותר לעשות שילוח הקן בשבת, על אף שעוברים על טלטול מוקצה. בתחילת דבריו הביא החתם סופר את דברי החוות יאיר (סימן סז) שכתב שאף באופן שאינו צריך לביצים או לאפרוחים מוטל עליו לקיים מצות שילוח הקן, ובפרט בגלל דברי הזוהר הקדוש (הקדמת תיקוני זוהר א, ב) שיש במצוה זו ענין גדול המעוררת את רחמי השכינה על ישראל [ויעוין ברמב"ן (כאן) שאחר שהאריך בטעמי המצוה הביא את דברי ספר הבהיר, ויעוין עוד בשער המצוות (פרשת תצא, עמודים קכט – קלח) שהאריך רבות בתיקוני המצוה בעולמות העליונים].

וכתב על זה החתם סופר: "אמנם בתשובת חוות יאיר סיים טעם בשם ספר הזוהר בשילוח האם לעורר יללת אימא עילאה על בניה, אם כן מצוה להדר אחר קן כדי לעורר רחמי אימא עילאה על בניה ולפי זה ליכא משום אכזריות, דאפילו אם לצורך הנאת אדם לא הגיעו רחמי שמים על בעלי חיים, מכל שכן לצורך מצוה. אך ש"ס דילן על כרחך לא ס"ל הכי דהרי להנ"ל תינח בזמן שאין בית המקדש קיים, אך בזמן שבית המקדש קיים כגון בימי דוד ושלמה דסיהרא קמה בשלימותיה ואם הבנים שמחה ומכל שכן לעתיד לבוא במהרה בימינו מאי איכא

גמילת חסד עם המתים והוא כעין אמירת קדיש ואין לכופ האשה אפילו לקבורתו מכל שכן לגמול חסד הזה אם הוא לה לטורח או מפני הבושה או שום טעם וכו', אלא על כרחך שאין זה דין אלא דרשה בעלמא וגמילות חסד עם המתים למי שירצה. וכבר באתה אשה לפני ושאלה כזה והשבתי לה שמן הדין אין לחייב אותה בעל כרחה אך הוא טובה לבעלה כמו הדלקת שמן זית ויותר מזה אם תרצה להטיב עמו תעשה וכן עשתה ושמעה לקולי ויותר מזה אין אתי בזה בדבר שאין לו שרש בש"ס ופוסקים הנסתרות לה' אלקינו הוא יהיה עמנו ויעזרנו על דבר כבוד שמו הגדול" [ויעוין עוד בנחלת שבעה (סימן כב) [שטר חליצה] סימן ב), ובחכם צבי (סימן א), ובבנין ציון (קנג), ובשו"ת יד הלוי (לר' יצחק דב במברגר מווירצבורג, אהע"ז נז), ובספרו נחלי דבש (על חליצה, סק"א)].

ב. והנה בפרשה נכתבה מצות שילוח הקן (דברים כב, ו – ז): "כִּי יִקְרָא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֲפֻרְחִים אוֹ בִּיצִים וְהָאִם רֹבֶצֶת עַל הָאֲפֻרְחִים אוֹ עַל הַבִּיצִים לֹא תִקַּח הָאִם עַל הַבָּנִים. שְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת הָאִם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים".

נמצא הוה גירושין אלו צרכי המת ותיקון נשמתו ויום טוב שני לגבי מת כחול שווינהו רבנן, אם כן מותרים הסופר והעדים לחלל יום טוב שני בכתיבה לצורך תיקון נשמתו לכשימות. עוד טעם שני להתיר, אם מתירים כבוי הנר ביום טוב [שני] מפני דרך ארץ או הפסד ממון, לא נתיר לכתוב גט מפני תקנת עגונות כי מצוה רבה היא".

בדחיית דברי הרב המתיר [שעל פי המבואר בשו"ת שבעה עינים לגאון רבי שלמה קלוגר, הרב המתיר היה רבי אלעזר לנדא בעל "יד המלך"] כתב החתם סופר: "איך ניקל באיסור דאורייתא בדבר שלא נזכר בשום מדרש הגלויה לנו כי אם הנסתר שאלו לנו עסק בהם שאין למדין הלכה על פיהם. אי נמי יש לומר עד כאן לא שרו חז"ל אלא כבוד המת בעולם הזה אפילו אינו שלא יסריח אלא כבוד בעלמא כגון למיגז ליה גלימא, אבל לצרכי עולם הבא לא, ומשום הכי לא אמרינן צדוק הדין וקדיש בבית הקברות ביום טוב ב', אף על גב דודאי אית ביה תיקון נשמה דמשום הכי ס"ל קצת פוסקים דאמרינן קדיש ביום טוב ב', ומכל מקום לא קי"ל כוותי' כדפסקינן ביו"ד (תא, ו). ונ"ל מסברא דכעין דאורייתא תקנו, כשם שהתירה תורה ביום טוב אוכל נפש הדיוט לצרכי עולם הזה ולא אפילו צורך הדיוט לכפרת נפשו, ואי היה מקריב

למימר, וכו', אלא על כרחך ש"ס דילן לא ס"ל כזוהר הנ"ל, וידוע היכי דפליגי הנגלה עם הנסתר אין לנו עסק בנסתרות והנגלות לנו ולבנינו. על כל פנים היוצא מזה לנדון שלפנינו, הפוגע בשבת בקן ציפור לא מיבעיא לטעמו של הזוהר לא יפריחו שלא לעורר יללה לעילא, אלא אפילו על פי הנגלה כיון שעל פי אותו הטעם אינו מחויב לחזור אחר מצוה זו כשאנו רוצה בבנים אם כן להרמב"ם שמצות שלוח ביד אסור בודאי, ואפילו להפריח נראה לי דלא שפיר דמי כיון דלהרמב"ם לא יצא ידי חובת מצוה נמצא התאכזר שלא לצורך והמתחסד בזה אין רוח חכמים נוחה הימנו" [ויעוין עוד בשו"ת חכם צבי (סימן פג)].

ג. עוד מצאנו לחתם סופר בתשובתו הנודעת (או"ח קמה) גבי כתיבת גט לשכיב מרע חשוך בנים שעמד למות ביום טוב שני, והיו שרצו להתיר לכתוב גט כדי לפטור את אשתו מחליצה. וכתב החתם סופר: "הנה לפי מה שראיתי מתוך דברי השואל התיר המתיר מתרי טעמי, א' כיון שנמצא בספרים והובא בבית שמואל (אהע"ז קסה, ט) שהחליצה היא תיקון לנשמת המת, ואם כן זה החי השכיב מרע שרוצה לפטור אשתו בגט שלא תישאר זקוקה הרי הוא רוצה לתקן נשמתו אחר מותו שלא ישאר רוחו מקשקש באשתו הזקוקה כדאיתא בזוהר,

יחדיו ואם הוא מנהיג ישראל מנהיג בכלאים".

ולכאורה צריך ביאור מפני מה נחשב הדבר כזרע כלאים, והלא חכמת הקבלה וסודות התורה נמסרו למשה מסיני, כמו שכתב הרמב"ן בהקדמתו לתורה [ובדרך אגב, יש לציין לדברי האבי עזרי בהקדמת חיבורו (מהדורה רביעאה ד"ה ובפ"ד) שכתב שלימוד חלק הנסתר שבתורה אינו נכלל בכלל לימוד תורה. ודבריו צ"ע. ויעויין בגר"א (יו"ד רמו, יח)], ואם כן מדוע נחשבים דברי הזוהר כמין שונה מדברי ההלכה [ויעויין בשו"ת שבט הלוי (חלק א סימן ב) מה שכתב בזה].

והנראה לומר, שדברי הזוהר הקדוש לא נאמרו באופן של פסיקת הלכה, אלא באופן של גילוי פנימיות טעמי המצוה, ועל כן סבר החתם סופר שלערב את טעמי המצוה עם גדרי המצוה נחשב ככלאים.

וזהו עומק כוונת דבריו: "המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקות", דהיינו שהוא קורא את דברי הזוהר שמבארים את טעמי המצוה, ואת פעולות המצוה בעולמות העליונים, ולומד מזה הלכות למעשה, זהו נחשב ככלאים. והיינו, שישנם לכל מצוה שתי שפות. יש שפה הלכתית שהיא מגדירה את כללי המצוה ופרטיה, הלכותיה

רק נדרים ונדבות היה מתכפר מקופיא ומכל שכן חטאת מכל מקום לא התירה תורה, הוא הדין חז"ל ביום טוב ב' לענין מת לא התירו אלא צרכי גופו ולא צרכי נשמתו וכו'".

ויש לדקדק בכל תשובות אלו מהי נקודת הענין בדברי החתם סופר, שאין מתייחסים לדברי הזוהר והמקובלים לפסוק הלכות מכח דבריהם [ובעיקר ענין זה יש אריכות גדולה, ויעויין בציץ אליעזר (חלק כא, סימן ה)]. אמנם כאן הנידון הוא רק בביאור דברי החתם סופר].

ד. ונראה לבאר על פי דברי החתם סופר במקום אחר (או"ח נא): "ידע נא פאר רום מעלת כבוד תורתו שלא ילעג עוד על מנהגי ישראל שנעלם טעמם ממנו כי ממקור מים חיים הם נובעים, ורגיל אני לומר כל המפקפק על נימוסינו ומנהגנו צריך בדיקה אחריו כי מי שתורתו אומנתו ויראת ה' חתולתו ובילדי נכרים לא יספיק לא יתן לחטוא את בשרו, ויפה כתב פאר רום מעלתו על שכנגדו שהביא מכתבי האר"י וכתב עליו פאר רום מעלתו עם נעלמים לא אבוא יפה דיבר, וכן אני אומר כל המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקות חייב משום זרע כלאים פן תוקדש המלאה הזרע אשר תזרע, ולעומת זה המערב ספרי הגיון עם דברי תורה עובר על חורש שור וחמור

פרטי דיניה באריכות. ומסיים השולחן ערוך (סעיף ח - י) "וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהישמר ממנו ולהיזהר בדבר יפה, שנאמר: השמר לך ושמור נפשך (דברים ד, ט). ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים (דברים כב, ח)" וכו'. כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד בכך, מכין אותו מכת מרדות, והנזהר מהם תבוא עליו ברכת טוב".

וברמב"ם (ברכות יא, ח - ט) מבואר שמלבד ברכת "אשר קדשנו במצוותיו וצוונו לעשות מעקה", מברכים גם ברכת שהחיינו. ובספר נשמת אדם (כלל טו) כתב שהרמב"ם לשיטתו שמברכים גם על ציצית ותפילין שהחיינו, אבל כיון שאין מברכים בציצית ברכת שהחיינו [ויעוין בשולחן ערוך (אורח חיים סימן כב ובנושאי כלים שם, וצ"ע קצת)], כמו כן אין מברכים על מעקה ברכת שהחיינו.

ובפתחי תשובה (חושן משפט שם, סק"א) כתב: "ועיין בספר מחנה אפרים (הלכות שלוחין סימן יא) במי שרוצה לעשות מעקה על ידי אומן גוי אי יברך עליו, ומצדד שם דשפיר יכול לברך כיון דיד פועל כיד בעל

ודקדוקיה. מלבד זאת יש את שפת הקבלה שהיא מיועדת לחבר את הלב והשכל אל המעשה, והיא מתעסקת עם גילוי מטרות המצוה ופעולתה. משכך סבר החתם סופר, שאם בגלל גילוי טעמי המצוה יוצא לנו פסק הלכה, אין אנו יכולים ללמוד ממנו מאומה. משום שאין למדים הלכה מטעמי המצוות.

ד) ברכה על מצוה בשליחות בשכר

א בפרשת השבוע מרובת הציוויים והמצוות, מוזכרת חובת עשיית מעקה, וכלשון הפסוק (דברים כב, ח) "כִּי תִבְנֶה בֵּית חֹדֶשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגִגְךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ". ומבאר החינוך (מצוה תקמו) שגדר מצוה זו הינו: "להסיר המכשולים והנגפים מכל משכנותינו, ועל זה נאמר (דברים כב, ח), ועשית מעקה לגגך. והענין הוא שנבנה קיר סביב הגגות וסביב הבורות והשיחין ודומיהן כדי שלא תכשל בריה ליפול בהם או מהם, ובכלל מצוה זו לבנות ולתקן כל כותל וכל גדר שיהיה קרוב לבוא תקלה ממנו, וזה שהזכיר הכתוב לגגך דבר הכתוב בהוה, ולשון ספרי [כאן], ועשית מעקה, מצות עשה". [ויעוין שם שהרחיב בטעם המצוה ובגדרי חובת הזהירות מן הסכנה].

מצוה זו נפסקה בשולחן ערוך בסיום חלק חושן משפט (סימן תכז), ושם נתבארו

ליה (בב"מ י, א) דלא קנה חבירו, אפילו עשאו שליח, מכל מקום בפועל שהוא שכיר קנה, משום דיד פועל כיד בעל הבית, אלמא דפועל לאו מטעם שליחות הוא, אם כן מהיכי תיתי נימעט הנך דלאו בני שליחות נינהו, דהא אפילו לענין שליחות, אי לאו דכתיב (במדבר יח, כח) אתם גם אתם למעט אותן שאינן בני ברית ואותן שאינן בני דעת (ב"מ עא, ב), לא היינו ממעטים אותם, וא"כ פועל, הא דידו כיד בעל הבית לאו מקרא דשליחות נפקא, דהא מהני במציאה בפועל אף דשליחות לא מהני, וכן כתב הש"ך (בסימן קה סק"א) בתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דלא מהני ע"י שליח, וע"י פועל מהני, וכיון דפועל לאו מאתם גם אתם אתי לה, מהיכי תיתי לן למעטינהו".

[ובהגהות כסף הקדשים (חושן משפט קנד, סעיף טז) הביא דבריו. ויעויין עוד בשו"ת בית שלמה (אורח חיים פא), ובשו"ת אבני מילואים (סימן כה, ד"ה ומ"ש כת"ר) [בתוך תשובה שנשלחה לנתיבות המשפט, והובאה בחלקה על ידיו (בסימן קצב)], ובחקרי לב (חושן משפט, חלק א, סימן קמב) מה שכתבו על דברי הנתיבות המשפט הללו].

ומבואר מדבריו חילוק עקרוני ומהותי בין שליחות לבין פועל, וממילא ניתן לומר שגויים שכירים יוכלו לבצע פעולות עבור

הבית [עיי' מה שכתבתי לעיל (סימן קצב סעיף א סק"ב)], ומשמעות דבריו שם דיש חילוק אם עשהו על ידי אומן דקבלנות, אפילו על ידי אומן ישראל לא יברך הבעל הבית, ולדעת הכנסת הגדולה (אורח חיים סימן תקפה בהגהות בית יוסף ד"ה באותה שיטה) בשם רבותיו, יברך האומן המתקן אותו, אבל אם עשהו על ידי אומן פועל יום, אפילו האומן נכרי שפיר מצי הבעל הבית לברך עליו, דחשיב כאילו הוא עצמו עשהו".

עד כאן דבריו.

העולה מדבריו חידוש גדול לדינא, שאדם העושה מעקה על ידי פועל שכיר יום, נחשבת עשיית הפועל כעשיית בעל הבית, ויכול בעל הבית לברך על עשייתו, ואפילו במקרה שאותו פועל היה נכרי שלא שייך בו כלל דיני שליחות. וטעם הדבר הוא לפי שיש חילוק בין שליח, לבין שכיר יום שכלפיו נאמר הכלל שיד פועל כיד בעל הבית.

ב. ומצינו כעין דברים אלו בנתיבות המשפט (סימן קפח סק"א) שכתב: "נסתפקתי, באם שכר לאותן שאינן בני שליחות, והן פועלים אצלו, לעשות קנין חזקה, כגון לבנות או לחפור בשדה הפקר או בקניית בית, או אם משך ע"י פועלים שאינן בני שליחות, או הגביה, אי מהני. והביאני לזה, דהא חזינן במגביה מציאה לחבירו, דאף דמאן דסבירא

מצוה וכדומה, וכן כתב להדיא הראב"ד הובא בשיטה מקובצת שם בב"מ וז"ל: דאע"ג דאיכא למימר הואיל וליתא בכל המצות כישראל לא ליהוי כמותו ולענין נדרים לא הוי כמותו, אפילו הכי לענין ממונא יד עבד כיד רבו דמי עכ"ל". [ועל עיקר דברי הראב"ד, יעויין בשו"ת תורת חסד (אורח חיים מה, ב) שמבואר מדבריו שנחלקו בדבר זה רבותינו הראשונים, ומדברי הרי"ף עולה שאין חילוק בין ממונות לאיסורים. ויש להוסיף על דבריו שכן משמע גם בפסקי רי"ד (גיטין כג, ב ד"ה אמר רב אסי [והובא בהערות לפסקי ריא"ז מסכת גיטין פרק א, אות כה, הערה 63]), ועל כל פנים מכלל מחלוקת לא נפקינן].

וכן כתב השואל ומשיב (מהדו"ק, ח"ב, סי' קי, ד"ה עוד י"ל): "עוד י"ל בגוף דברי המחנה אפרים דהא דחידש דפועל הוה ידו כיד בעה"ב, באמת זאת רק לענין דררא דממונא במציאה וגבי שאילה בבעלים, אבל לענין איסור לא אמרו זאת. וכעין זה כתבו התוס' ביבמות (ע, ב) לענין עבד עברי דגופו קנוי, אבל לענין מצות לא אמרינן כן, והוא הדין לענין שליחות לעכו"ם דחידש במחנה אפרים דלפועל יש שליחות, ולפי מה שכתבתי יש לומר דלענין מצות לא שייך זאת וכו', ובזה יש לישב קושיות רבות".

הבעלים. ובהמשך דבריו מביא הנהגות המשפט את דברי המחנה אפרים, ונראה שאין הדברים פשוטים לו לדינא. אמנם חשוב לשים לב, שהנהגות המשפט מדבר על דיני ממונות, בעוד שהמחנה אפרים מחדש דבר זה אף באיסורים.

ג. אמנם רבי עקיבא איגר השיג על דברי המחנה אפרים, והעלה חילוק ברור בין ממונות לאיסורים. וזה לשונו (בהגהותיו על המחנה אפרים [והובאו דבריו בליקוט תשובות וחידושים מרבינו עקיבא איגר (סימן נז, דף קיא – קיב)]: "ולענ"ד אף בעושה המעקה על ידי עבדו הכנעני, לא שייך ביה דהוי כעושה בעצמו ממש, דלא מצינו שיכול להפר נדרי אשתו ע"י עבדו, ומכל שכן שלא מצינו כן ע"י פועל, אלא ודאי נראה דרק לענין שאלה בבעלים, דבענייני ממונא יד עבדו כיד רבו, אבל לא לענין שארי דברים. והרי אין יכול ליתן גט לאשתו ע"י עבדו, דאינו בתורת גיטין וקידושין, משמע דגם ע"י עבדו לא מהני, ולא אמרינן דמהני מדין דיד עבד כיד רבו דמי". [וכן כתב עוד בהגהותיו לשולחן ערוך (חושן משפט שמו, ו): "ואם אמר לפועל נכרי השאל עם פרתי, עיין במחנה אפרים וכו', ודבריו צע"ג" [ועיין עוד בספר תשובותיו (מהדורה תניינא סימן קלט)].

וכן כתב בשו"ת חתם סופר (אורח חיים סימן קעו): "אבל האמת יורה דרכו, הך דיד עבד כיד רבו אינו אלא לגבי מילי דממון ועבדות ומלאכות שאם נשאל הוא למלאכה עם הבהמה הוה כרבו, אבל לא לענין שליח

המהרש"ם (ח"ו, סי' כד) תירץ: "דהא כל קנינו של פועל שנתחייב לעשות מלאכתו הוא בכסף שנותן לו כמו שכתבתי לעיל, א"כ התינוח למאן דפסק כריש לקיש דבישראל משיכה קונה ובעכו"ם בכסף א"כ יקנה פועל העכו"ם וחייב לקיים דיבורו, אבל אליבא דרבי יוחנן דדבר תורה מעות קונות בישראל ובעכו"ם משיכה, א"כ גם פועל לא נקנה ע"י הכסף, א"כ בב"ק שם דר' יוחנן משני לה, ועיין תוס' (ב"מ כא, א) דהתרצן הוא ג"כ המקשן, לכן גם בפועל עכו"ם אין ידו כיד בעה"ב" [וראה שם שהאריך עוד]. כלומר, שהגמרא לא רצתה להעמיד את המשנה בשותפים ששלחו שליח בשכר, משום שקושיית הגמרא היא לפי רבי יוחנן, ולפי שיטתו אין הפועל נקנה על ידי הכסף לבעלים; וממילא נמצא שלא שייך לומר בזה שידו כידם.

האמרי בינה (קונטרס הקניינים סי' יט) תירץ שהגמרא לא רצתה להעמיד באופן זה, משום שאף הגויים מוזהרים שלא להזיק; וממילא אם הגוי היה חופר את הבור, הוא היה חייב לשלם את נזקיו, ולא השותפים ששכרוהו לכך [וכשיטתו (חלק א, סי' יא) שאף הגויים מצווים שלא להזיק]. והוסיף שבדבר עבירה אין אומרים יד עבד כיד רבו [וכעין זה כתב בספר מנחת סולת (ח"ב, מצוה נג, אות א, ד"ה ומה שהרגיש); וביתר אריכות בשו"ת ערוגת הבושם (גריןואלד, או"ח סי' מא, אות ה; שם, סי' מו; יו"ד סי' קכט, ד"ה ובמה)].

אמנם להלכה, אין פוסקים כדברי המחנה אפרים, וכמו שכתב בשו"ת מור ואהלות (פוסק, אהל ברכות והודאות, סי' יד; דף יט, א – ב) [מרבי אליהו פוסק (תרי"ט – תרצ"ב), רבה של זלאטופולי שבאוקראינה;

ד. והנה השער המלך (תרומות א, יא; שכירות יג, ו) הקשה על המחנה אפרים מדברי הגמרא בבבא קמא (נא, א) שמקשה, "בור של שני שותפין היכי משכחת לה וכו', אי דשוו שליח תרוייהו ואמרי ליה זיל כרי לן ואזל כרה להו, אין שליח לדבר עבירה". וכתב הרשב"א (שם ד"ה אין): "קשיא לי דלמא דשוו שליח נכרי, י"ל דאין שליחות לעכו"ם ואפילו אינהו לדידן כדאמרין בפרק איזהו נשך (ב"מ עא, ב)". ולפי דברי המחנה אפרים חוזרת קושיית הרשב"א, מפני מה לא העמידה הגמרא באופן ששני השותפים שכרו גוי לחפור עבורם בור, ובמקרה זה יש שליחות לנכרי.

ועל קושייה זו נאמרו תירוצים רבים: השואל ומשיב (מהדורא קמא, ח"ב, סי' קי) מתיר: "דכל הטעם של המחנה אפרים הוא משום דיד פועל כיד בעה"ב דמי, וכאן שהיו שותפים על כורחך ששניהם שותפים בפועל הלז, ולפי זה לא הוברר הדבר למי נעשה הפועל כידו, דהרי חציו של זה וחציו של זה ומי יתחייב בבור על ידו וכו', דהפועל אינו נעשה לשניהם שליח, דשליח לא מצי עכו"ם לעשות, ורק שיהי' כיד בעה"ב משום דמשועבד ליה לעבודתו הא משועבד גם כן לשני, וא"כ לא נתברר מי החייב וזה ברור לדעתו".

רבי שלמה קלוגר, בספרו שירי טהרה (ח"ג, קונטרס תיקון עולם, סי' ד, דף ח, ע"ד) כתב: "הנה מה דיד פועל כיד בעל הבית היינו לזכותו ולא לחובתו. וכן כתב הרשב"א (קידושין דף כג, א) בשם הראב"ד וכו', וכן בבור של ב' שותפין כל דהוי לחובתו, אכן סהדי שלא ניחא ליה בזה, ולא נעשה ידו כיד בעל הבית, כיון דהוי לחובתו". וממילא מתורצת קושיית השער המלך.

דף לד, א; מערכת המ"ם, כלל קלא, ד"ה ובענין) העיר על סתירת דברי רבי שלמה קלוגר, בלי לציין לכל הספרים הנ"ל, ואילו מדברי המור ואהלות עולה שבקנאת סופרים מבואר בניגוד לדעת המחנה אפרים [ועל שאלה זו עמד גם השדי חמד]. ועוד לאלוה מילין, ולא כאן מקומו.

***

בס"ד

מהגאון רבי צבי כהן שליט"א

בעל מח"ס "צוף הרים"

(ה) לא תבוא אל ביתו לעבט עבוטו - במקום הפסד

לא תבא אל ביתו לעבט עבוטו, בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה (כד י-יא)

א. מבואר בפסוק שאסור למלוה לקחת משכון מיד הלוה בעל כרחו. ויש להסתפק האם איסור זה קיים גם באופן שהמלוה יפסיד את החוב אם לא יטול את המשכון, ואעפ"כ אסור לו להכנס לבית הלוה לעבט עבוטו, או דלמא שהאיסור לא נאמר אלא כשאין לו הפסד, ויוכל ליטול משכון ע"י שליח בית דין או לגבות את חובו בלי משכון, אבל כשיש לו פסידא לא.

ונפק"מ באופן שהלוה כופר בחוב ואין עדים, ורוצה המלוה לתפוס משכון מרשות הלוה בלי עדים ואז נאמן על חובו במיגו שהמשכון שלו, או כשיש ספק על החוב ומספק אינו יכול לגבות אף אם תפס אין מוציאין מידו (באופנים שמועיל תפיסה כגון בטענת קים לי), או כשאין באותו מקום בית דין ולא יעלה ביד המלוה לגבות את החוב בלי נטילת המשכון. ובכל מקרים יש לדון אם מותר למלוה למשכן את הלוה כדי להציל את ממונו או לא.

והובאו דבריו בשדי חמד, ח"ה, דף לד, א; מערכת המ"ם, כלל קלא ד"ה ובענין): "אמנם לפי עניות דעתי נראה דחס ושלום לומר כן [שאפשר לברך] דמלבד מה דסברת המחנ"א דבשכר יש שליחות לאו מוסכמת, עיין שער המלך (פ"א מהלכות תרומות) ובנתיבות המשפט (סי' קפח), ובדברי מרדכי שם, ובקנאת סופרים בסי' כד". ודבריו צריכים ביאור שבעוד וכלפי מה שציין לדברי הנתיבות המשפט צריך לומר שהוא הבין שדברי הנתיבות המשפט נאמרו רק בממונות ולא באיסורים, וכחילוק האחרונים שהובאו לעיל; אבל מה שכתב בדעת רבי שלמה קלוגר אינו מיושב, משום שרבי שלמה קלוגר סובר כדעת המחנה אפרים [כמו ששמע מדבריו בהגהותיו לשולחן ערוך (חושן משפט קפב, א), אמנם נראה שהדברים לא היו פשוטים לו כל כך, במספר מקומות בכתביו נראים הדברים שדעתו מסכמת למחנה אפרים [שו"ת טוב טעם ודעת (מהדו"ק, ח"א, סוף סימן רסה) ובספרו שירי טהרה (ח"ג, קונטרס תיקון עולם, סי' ד, דף ט, א)], ואילו בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורא תליתאה, ח"ב, סימן צט, דף לא, ב) כתב רבי שלמה קלוגר: "דעד כאן לא כתב כן המחנה אפרים רק לענין מילי דרשות וכו', אבל למילי דמצוה על כל פנים ליתיה בנפשיה ולא מצי להיות שליח, לכך אי אפשר להיות בענין אחר". ורמז לזה גם בספר תשובותיו ובחרת בחיים (סימן סט). ויעויין עוד בספרו עבודת עבודה (ע"ז, כו, א ד"ה תוס' ד"ה ורמינהו) שנראה שאין הוא מסכים לסברת המחנה אפרים [ועל כל פנים בדעת התוס' פשיטא ליה שאין הם מחלקים כדברי המחנה אפרים]. שוב ראיתי שגם השדי חמד (ח"ה,

איסור של לא תבא אל ביתו ע"ש. וסברא זו שייכת רק במקרה שהלואה כופר, ולא בספק חוב או כשאין בית דין מצוי למשכנו].

ב. והנה מלבד האיסור של 'לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו' יש בפרשת השבוע עוד ב' לאוין בענין נטילת משכון: לא יחבול ריחים ורכב (לעיל פסוק ו), ולא תחבול בגד אלמנה (להלן פסוק יז). ויש להסתפק האם גם לענין לאוין אלו נחלקו הפוסקים אם להתיר במקום הפסד, או שלכו"ע אסור למשכן בגד אלמנה או ריחים ורכב אפילו במקום הפסד.

ועי' בשער משפט שם שנסתפק בזה וצידד מתחילה להתיר למשכן במקום הפסד גם בגד אלמנה וריחים ורכב, אך הביא ראיה מדברי המרדכי שאסור ע"ש. וכ"כ בספר חלת לחם (חו"מ סי' ע"ב) שלענין דברים אלו מודה הש"ך שאסור למשכן בכל אופן, והביא ראיה מדברי הרמ"א (סי' עב סי"ז) שהזכיר את האיסור למשכן בגד אלמנה או דברים שעושים בהם אוכל נפש, ושם מיירי באופן שיש כפירת דברים בין המלוה ללוה, ומוכח שגם במקום הפסד אסור למשכן דבריו אלו.

ויל"ע בטעם החילוק בין איסור לא תבא לביתו לעבוט עבוטו, שהותר במקום הפסד לדעת הש"ך, לבין האיסור למשכן בגד אלמנה ודברים שעושים בהם אוכל נפש שאסור למשכן בכל גוונא.

עוד יל"ע, דהנה פשטיה דקרא משמע שהאיסור של לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו, הוא רק באופן שהמלוה נכנס לביתו של הלוה ליטול משכון, אבל אם נוטל ממנו משכון בשוק שרי. אך בגמ' (ב"מ ק"ג א) מבואר שאסור למלוה למשכן את הלוה אפילו בשוק, ורק שליח בית דין יכול למשכנו בשוק, וגם הוא אסור להכנס לביתו של הלוה, וכדדרשין 'בחוץ תעמוד והאיש' וגו', ודרשין והאיש לרבות שליח בית דין.

ונחלקו בזה הפוסקים, דדעת הש"ך (בתקפו כהן סי' קי) שבכה"ג מותר למשכן את הלוה, וכן האריך בשער משפט (סי' ד סק"א), ועי' בפתח הבית (סי' מא ענף יב) שיישב את דברי התשב"ץ שהתיר למשכן את הלוה והיינו בכה"ג שיש לו הפסד. ועי' בחסד לאברהם (אלקעלי חו"מ סי' לב) שאפשר לומר בזה קים לי כדעת הש"ך.

ומאידך דעת הקצה"ח (סי' ד סק"א וצ"ב) שאין חילוק בדבר, דכיון דבעלמא קיימ"ל עביד איניש דינא לנפשיה אפילו במקום דליכא פסידא, ואפ"ה בחוב הלואה הקפידה התורה שלא יעשה דין לעצמו לתפוס משכון, א"כ ה"ה אפילו במקום דאית ליה פסידא כגון שהלוה כופר בחובו אסור לו לתפוס משכון. וכתב שראה רבים מתחכמים זה לתפוס חפץ מיד הלוה כדי שיהיה לו מיגו, ולא שפיר עבדי והוא קרוב לאיסור תורה. וכדבריו צידד גם אחיו בקונטרס הספיקות (כ"ט ס"ב), וכן באמרי בינה (דיינים סי' י').

ועי' בשו"ע (סי' סא ס"ו) שכתב וז"ל, שטר שכתוב בו שיש רשות למלוה לירד לנכסי לוח וכו' בלא רשות בית דין וכו', אינו רשאי לעבור על דברי תורה לירד לנכסיו, שהמלוה את חברו לא ימשכנו אלא בב"ד, אבל אם לא מצא דיין שרוצה לדונו, אז יש לו רשות לעשות דין לעצמו ע"כ. והבין השע"מ שם שסיום דברי השו"ע שמתיר למלוה למשכן כשלא מצא דיין, היינו גם בלי התנאי שנזכר בשטר שיוכל למשכנו, אך בערך ש"י שם דקדק מדברי הגר"א בביאורו שדוקא באופן שהתנה כן יכול למשכנו משום דבכה"ג שיפסיד אם לא ימשכנו הו"ל דבר שבממון ותנאו קיים, אבל כשלא התנה כן אסור וכדעת הקצה"ח.

[יש לציין שהאמרי בינה (בשו"ת סי' ג) דן להתיר למשכן את הלוה כשהוא כופר, משום שהמלוה את חברו אין דעתו להלוות אם הלה יכפור אח"כ בהלואה, ומתברר למפרע שהמעות הם גזל בידו, ובגזל אין

אליך את העבוט החוצה", ונדרוש דאימתי נאסור למלוה לעבוט עבוטו, מתי שהאיש אשר אתה נושה בו יוציא לו את העבוט החוצה, אבל באופן שלא יוציאו לו את העבוט, כגון כשהלוה כופר בחוב וכדומה, מותר להכנס לבית הלוה לעבוט עבוטו.

וביאור זה כבר הציע בהגהות מעשה בצלאל על הריקאנטי (סי' תסד), אך דחה שדרשה כזו לא ניתן לדרוש אלא לבעלי התלמוד, וכמ"ש ביד מלאכי (כלל קמד) ע"ש. ועוד יקשה דלפי"ז יש להתיר גם להכנס לבית הלוה עצמו למשכנו, ולעיל נתבאר בדעת הש"ך שמותר למשכנו רק בשוק וצ"ב.

[ועי' בחידושי הרי"ם שם שכתב לבאר, לפי מה שכתבו התוס' ועוד ראשונים דמן התורה אין איסור למלוה למשכן את הלוה רק בביתו, וכדכתיב 'לא תבא אל ביתו' לעבוט עבוטו, ורק מדרבנן אסרו למשכנו בשוק, ולכן סובר הש"ך שבמקום הפסד לא גזרו חכמים. ובזה מובן למה מותר למשכן רק בשוק ולא בבית הלוה שזהו איסור תורה ולא הותר במקום הפסד.

אכן מסתימת דברי הש"ך משמע שמדבר על עיקר האיסור של התורה ולא הזכיר את הגזירה דרבנן. ועו"ק דברמב"ם ושו"ע חולקים על תוס' וסוברים שאסור למשכן את הלוה בשוק מן התורה, והא דכתיב לא תבא אל ביתו' לאו דוקא, וכמ"ש הסמ"ע (צז סק"ז), ולא היה לו לש"ך לסתום כנגד הכרעתם.]

ולסיום יש להעיר לסתירה בדעת הש"ך גופיה בספרו תקפו כהן, דבסי' קי כתב להתיר למשכן במקום הפסד וכמו שהובא לעיל, ומאידך בהמשך דבריו (שם סי' קטו) כתב וז"ל, דמותר לעשות דין לנפשיה כו' אלא העיקר תלוי דהיכא דליכא משום לא תבוא אל ביתו מותר למיעבד דין לנפשיה אפילו לכתחלה כו', אלא דמשום איסור דלא תעבוט אסור לעשות דין לנפשיה בחפץ

וגם לענין זה יש לעיין, האם ההיתר למשכן את הלוה במקום הפסד הוא רק בשוק, או שמותר גם להכנס לביתו של הלוה בכדי למשכנו. ומדברי השער משפט שם מבואר להדיא שנקט להתיר אף בכה"ג, ע"ש שלמד היתר זה מדברי השו"ע (סי' צז סט"ו) שאם הגיע זמן הפרעון ובא לגבות חובו והלוה אינו רוצה לפורעו וחוששים שיש לו מטלטלין ומבריחים, שליח בית דין נכנס לביתו למשכנו שפריעת בע"ח מצוה ע"ש, הרי שמותר לשליח בי"ד להכנס לבית הלוה למשכנו במקום הפסד. אמנם מדברי הסמ"ע (שם סק"ח) מבואר שהשו"ע לא התיר להכנס לביתו אלא בכדי לגבות את המשכון בחובו, אבל למשכנו שלא לשם פרעון אסור אפילו בכה"ג ע"ש, וא"כ אדרבא מוכח שגם במקום הפסד אסור להכנס לבית הלוה.

ואכן בחידושי הרי"ם (סי' צז סק"ג) כתב שהש"ך לא התיר למשכן במקום הפסד אלא כשממשכנו בשוק, אבל אסור להכנס לביתו של הלוה ע"ש, ולדבריו ניחא שלכן לא התיר הסמ"ע למשכן אלא בתורת פרעון גמור. אלא שזה גופא צ"ב מה החילוק בין למשכנו בשוק שמותר במקום הפסד לבין למשכנו בבית שאסור.

ובאמת בגוף סברת הש"ך שמתיר למשכן במקום הפסד, צ"ב טעמו, ומאי שנא מכל איסורי התורה שלא הותר במקום הפסד, ואדם צריך להוציא את כל ממונו בכדי לא לעבור על לאו. ואין לומר שבמקום הפסד מותר משום עביד איניש דינא לנפשיה, ובכה"ג לא אסורה התורה, שהרי להלכה קימ"ל דעביד איניש דינא לנפשיה אף במקום דליכא פסידא, ואעפ"כ אסרה התורה למשכן את הלוה, וא"כ מהיכ"ת להתיר במקום הפסד, וכמשה"ק הקצה"ח לעיל.

והיה אפשר לבאר ע"פ דקדוק לשון הפסוק כאן "לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו- בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא

בית דין, א"כ גם למלוה עצמו הותר באופן שאין יכולת למשכן בבית דין. אבל האיסור של לא יחבול ריחים ורכב, או לא תחבול בגד אלמנה, כיון שנאסרו גם על שליח בית דין (כמ"ש בשו"ע צז ס"ו ויד), א"כ אין טעם להתיר איסורים אלו במקום הפסד, ואפילו אם יפסיד את כל ממונו לא יעבור עליהם.

ובזה מבואר הטעם שאסור לשליח בית להכנס לבית הלוה למשכנו אפילו במקום הפסד (וכמו שהוכחנו מדעת הסמ"ע), והיינו שכלפי השליח ב"ד אין סברא לחלק בין אם יש הפסד או לא, ורק כלפי האיסור של המלוה ניתן לתלותו באפשרות למשכן ע"י בית דין, ולכן מתיר למלוה למשכנו בשוק במקום הפסד, אבל כלפי האיסור של המלוה למשכן את הלוה בביתו אין סברא להתיר במקום הפסד.

ומטעם זה גם המלוה עצמו אסור לו להכנס לבית הלוה למשכנו במקום הפסד, משום שהאיסור של 'בחוץ תעמוד' לא נאמר רק כלפי שליח בית דין, אלא גם כלפי המלוה עצמו דלא גרע משליח בית דין (וכ"מ מדברי הרמב"ם גזילה פ"ג הט"ז שכתב "החוטף משכון מיד הלוה שלא ברשות בית דין הרי זה גזלן אע"פ שהוא חייב לו, ואין צריך לומר אם נכנס לתוך בית חבירו ומשכנו שהוא גזלן שנאמר בחוץ תעמוד ע"כ, הרי שגם המלוה עובר בזה מלבד האיסור של לא תבא אל ביתו), וכיון שאסור לשליח ב"ד למשכן בכל גוונא ה"ה למלוה עצמו.

ועפ"ז יש ליישב את הסתירות בדברי הש"ך, דהא דהתיר בסימן קי למשכן את הלוה במקום הפסד, היינו למשכנו בשוק, שזהו הותר במקום שאין אפשרות למשכן ע"י בית דין. וכן בסי' קטז כשהתיר מתחילה למשכן אפילו בהלואה, היינו בכה"ג שממשכנו בשוק וכנ"ל. ומאידך מה שרמז בסיום דבריו (וכן בסימן קטו) שלא הותר למשכן אלא באופן שאין בו משום איסור לא תבא אל ביתו, כוונתו שלפעמים איסור זה קיים גם במקום הפסד, והיינו אם ממשכנו

שאינו מבורר שהוא שלו ע"כ. וכתב עוד (שם סי' קטז): וכו"ע מודו דהיכא דליכא משום איסור דלא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו מותר למשכנו וכו', אבל פשיטא אם מועיל תפיסתו כגון שיתפוס שלא בעדים שיהיה לו מגו, או כגון ספיקא דדינא או ספק שבשטר וכה"ג או שהחוב אינו דרך הלואה וידוע שחייב לו, מותר לתפסו אפי' לכתחלה כיון דליכא איסור אלא משום דלא תבא אל ביתו וזה ברור ע"כ.

הרי מבואר מדברי הש"ך בסי' קטו וקטז שגם בספיקות שיש הפסד למלוה מכל מקום יש איסור של לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו, וכבר עמד בזה הקצה"ח שם, שלכאורה חזר בו הש"ך. אמנם באמת יש להקשות סתירה בדברי הש"ך מיניה וביה, דכתב בסי' קטז "אבל פשיטא אם מועיל תפיסתו וכו' או שהחוב אינו דרך הלואה" כו', ומשמע שגם בהלואה מותר לתפוס כדי שיהיה לו מיגו, והיינו כדבריו בסי' קי, וא"כ מהו שסיים בסוף "כיון דליכא איסור אלא משום דלא תבא אל ביתו", והרי בכה"ג שיש הפסד שרי, וצ"ע.

ג. והנראה בזה בס"ד, דהש"ך שהתיר למשכן במקום הפסד, הוא מסברא פשוטה, והיינו שכיון שהתורה אסרה על המלוה למשכן את הלוה, והתירה לשליח בית דין למשכנו, א"כ מסתבר שזהו גופא גדר האיסור, שלא ימשכנו המלוה בעצמו אלא רק על ידי בית דין. וממילא באופן שאינו יכול למשכנו ע"י בית דין, כגון כשהלוה כופר או במקום ספק, שפיר יכול למשכנו בעצמו. וכ"מ בלשון הש"ך שם: ועוד דע"כ לא אסרינן למשכן לכתחלה אלא משום דיכול להשכין ע"י הדיינים, אבל הכא כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא אם כן אפשר דהדיין לא יפסוק לו לכתחלה כהך פוסק אם כן אי לא יתפוס הוה ליה פסידא כו' ע"כ.

ומעתה מבואר שכל ההיתר הוא רק כלפי האיסור שנתייחד למלוה, דהיינו למשכן את הלוה בשוק, שכיון שאיסור זה הותר לשליח

ריש לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את לא תעשה, וכה"ג דאפשר לקיים שניהם, שיטיל חוטי לבן ממין הבגד היינו פשתן, לא אמרינן עדל'ית.

והנה שם בע"ב מייתנין לתנא דבי רבי ישמעאל, כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר. ועמדו בזה הראשונים, דבשלמא צמר בפשתים, והיינו ציצית של צמר בבגד של פשתים, דא"א לתכלת אלא בציצית של צמר שפיר שרי בבגד פשתן משום עדל'ית, אבל פשתים בצמר, והיינו חוטי לבן מפשתן בטלית של צמר, הא אפשר במינו, שיטיל בה חוטי צמר, והא אית לן כללא דר"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה, וא"כ בכה"ג דאפשר במינו לא נימא עדל'ית.

וכתב הרמב"ן דתנא דבי רבי ישמעאל פליג אריש לקיש, ואף היכא דאפשר לקיים שניהם אמרי' עשה דוחה ל"ת. אבל הרשב"א כי דאית ליה שפיר דר"ל, אלא דבסוגיין איירי בדלית ליה להאי גברא ציצית ממין הכנף ואי אפשר לו לקיים מצות ציצית בלא דחיית ל"ת, אמנם היכא דאית ליה ממין הכנף אין מטילין לו אלא ממינו, כדריש לקיש שאין עשה דוחה ל"ת בדאפשר לקיים שניהם.

ובביאור דבריהם כ' בקובץ הערות (סימן יב אות ז) דפליגי הרמב"ן והרשב"א בפירוש "אפשר לקיים שניהם", דלהרמב"ן אף היכא דלית ליה להאי גברא חוטי צמר, מ"מ כיון דבעלמא אפשר במינו דהא יש בעולם מינו, חשיב אפשר לקיים שניהם, ובהא לא אתי עשה ודחי ל"ת לדעת ר"ל, וע"כ דתנא דבי רבי ישמעאל דשרי אף פשתים בצמר פליג אר"ל. והרשב"א פי' דאפשר לקיימ' שניהם דאם יש בידו של מקיים המצוה

בביתו, שזה נאסר גם על שליח בית דין (ולפי מש"כ המנ"ח במצוה תקפה, ששליח בי"ד שמכנו בביתו לא עבר על לא תבא וגו' אלא רק על בחוץ תעמוד, י"ל דהש"ך רישא דקרא נקט וכוונתו לאיסור של בחוץ תעמוד).

ומצאתי בקונטרסי שיעורים (להגרי"ז גוסטמאן זצ"ל ב"ק שיעור טו אות יד) שביאר כן את דעת הש"ך, שהאיסור של לא תבא אל ביתו יסודו הוא שלא ימשכן לבד אלא ע"י בית דין וכו"ל, והביא שכן משמע בלשון החינוך (שם) שכתב "שנמנענו מלמשכן בידינו בעל חוב, כלומר הלואה, אלא במצות השופט ועל ידי שלוחו, לא שנקפוץ אנחנו ונבוא בבית בעל החוב ונמשכנהו, או שנמצאהו בשוק ונחטוף המשכון מידו וכו', משרשי המצוה כדי שלא יהו בני אדם בהפקר וירבה החמס בארץ, שהגדול יהיה בולע הקטן וימשכן אותו בזרוע מבלי פחד אליו וכו', אלא יעשה הכל על פי הדין, ובזה יהיה תיקון ישוב העולם" וכו' ע"כ. הרי מבואר שזהו גדר האיסור של לא תבא אל ביתו, וע"ש שתלה נידון זה במחלוקת ראשונים.

***

מהגאון האמיתי בעל "גינת אגוז" שליט"א

פרשת כי תצא

(ו) דחיית עשה דציצית לל"ת דכלאים באפשר לקיים שניהם

לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה (כב, יא-יב)

ביבמות ד, א דרשינן לה סמוכין, דעשה דציצית דוחה ל"ת דכלאים. ובמנחות מ, א אמרי' לענין סדין של פשתן דלא שרי להטיל בו חוטי לבן דצמר, כיון דאפשר במינו שיתן חוטי פשתן, וכדרי"ל דאמר

זה יגרשנה בגט שנא' ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו, ולמה לא יבא עשה וידחה את לא תעשה בין במוציא שם רע בין באונס וישא זו האסורה לו, שהרי אפשר שלא תרצה היא לישב ונמצא עשה ולא תעשה קיימין. עכ"ל. והיינו דאע"ג דהיא לא אמרה לא בעינא, ובפועל לדידיה אי אפשר לקיים שניהם, מ"מ כיון דבעלמא אי אמרה לא בעינא הי' מתקיים העשה, [דהעשה הוא לקיים זכות האשה כפי רצונה], וכיון דאפשר לקיים שניהם לא אתי עשה ודחי ל"ת.

וכן ברמב"ם פ"ו מחמץ ומצה ה"ז שכי' וז"ל, אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה לו כגון שאכל טבל או מעשר שני שלא ניטלה תרומתו או שגזלה, זה הכלל כל שמברכין עליו ברכת המזון יוצא בה ידי חובתו וכל שאין מברכין עליו ברכת המזון אין יוצא בה ידי חובתו. עכ"ל. והק' האחרונים (קרוך אורה זבחים צו, ב שאגת אריה סי' צו ועוד), דניתי עשה דאכילת מצה ונידחי לא תעשה דאכילת טבל, ואמאי אינו יוצא בה ידי חובתו.

וכתב בשאג"א בדרך הרביעי, דכי אמרינן עשה דוחה ל"ת ה"מ כשאי אפשר לקיים העשה בלא דחיית הל"ת, אבל הכא יכול לקיים מ"ע דמצה במצה המותרת. והיינו דאף היכא דבפועל אינו יכול לקיים שניהם, מ"מ היכא דבעלמא יכול העשה להתקיים בלא דחיית הל"ת, לא דחי עשה את ל"ת, ולהכי אין יוצא ידי"ח במצת טבל ולא אמרי' אתי עשה ודחי ל"ת, כיון דבעלמא יכול להתקיים מ"ע דאכילת מצה במצה דהיתרא בלא דחיית הל"ת, ואף דאותו אדם אין בידו אלא מצה זו, לא אתי עשה ודחי ל"ת.

ג) והנה השאג"א הקשה דמוכח בכ"ד דלא כהרמב"ם והרמב"ן דס"ל דאפשר לקייש אינו תלוי אם יכול לקיים בפועל, אלא הרי"ז תלוי אם בעלמא יכולים להתקיים שניהם. דהנה בשבת קלג, א דאמרי' דצריכא קרא להתיר מילה

להטיל ציצית ממין הטלית, ויכול הוא לקיים העשה בלא דחיית הל"ת, בהא לא אמרי' עדל"ת, אבל אם הוא אינו יכול לקייש אף דבעלמא שייך במציאות שיתקיימו שניהם, מ"מ שפיר דחי עשה את ל"ת, וא"כ הכא צ"ל דאיירי בדלית ליה ממין הטלית, ושפיר אתי עשה ודחי ל"ת אף לר"ל.

ב) והנה כ' הרמב"ם פ"ג מציצת ה"ו וז"ל, ומה הוא לעשות חוטי צמר בכסות של פשתן או חוטי פשתן בכסות של צמר, אע"פ שהוא לבן לבדו בלא תכלת, בדין הוא שיהא מותר שהשעטנו מותר לענין ציצית, שהרי התכלת צמר הוא ומטילין אותה לפשתן, ומפני מה אין עושין כן, מפני שאפשר לעשות הלבן שלה ממינה, וכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם יכול אתה לקיים את שניהם הרי מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה, וכאן אפשר לקיים את שניהם. עכ"ל.

ומבואר בדבריו כדעת הרמב"ן דהא דבאפשר לקיים שניהם לא אתי עשה ודחי ל"ת, אי"ז דוקא היכא דאית ליה להאי גברא חוטי צמר, שהרי לא חילק הרמב"ם בין היכא דאית ליה להיכא דלית ליה, אלא כיון דשייך בעלמא לקיימה בחוטי צמר חשיב אפשר לקיים שניהם ואין עדל"ת.

וכן מבואר דעת הרמב"ם גבי האונס את הבתולה דהנה תנן בכתובות (לט, א) נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולא תהיה לאשה אשה הראויה לו, ואמרי' בגמ', אמר רב כהנא אמריתא לשמעתיא קמיה דרב זביד מנהרדעא ניתי עשה ונדחה ל"ת, אמר לי היכא אמרינן ניתי עשה ונידחי ל"ת כגון מילה בצרעת דלא אפשר לקיומיה לעשה, אבל הכא אי אמרה דלא בעינא מי איתיה לעשה כלל. וברמב"ם (פ"ג מנערה בתולה ה"ה) פ"י הסוגיא מדין אפשר לקייש, וז"ל נמצא בה דבר זמה או שנמצאת אסורה עליו מחייבי לאוין או עשה ואפילו שנייה הרי

לקיים שניהם, אלא אם בפועל יכול לקיים שניהם או לא, וקשה לדי הרמב"ם והרמב"ן דפירשו דכל היכא דבעלמא יכול העשה להתקיים בלא דחיית הל"ת לא אמרי עדל"ת. וצ"ע.

(ד) והנה הרמב"ן בפי' עה"ת (פרשת יתרו כ, ח) כ' בתו"ד לבאר דין עדל"ת, וז"ל, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאהבה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכן אמרו דאתי עשה ודחי לא תעשה, עכ"ל. ויש לתמוה לדבריו, היאך פי' הוא עצמו דין אפשר לקיי"ש, דהיכא דבעלמא אפשר באופן אחר אף שהוא עצמו אי"י לקיים שניהם, לא אתי עשה ודחי ל"ת, הלא כיון דאין בידו של זה לקיים שניהם אלא או את העשה או את הל"ת, ינקוט האי כללא בידיה, דגדולה מ"ע שמקיים בגופו ובממונו רצון אדוניו ממצות ל"ת שנשמר מעשות הרע בעיניו, וניתני עשה ונידחי את לא תעשה. וצ"ע.

(ה) ואשר נראה בזה בעזה"י, דהנה כד נתבונן נמצינו דכל הנך סוגיות דאמרי' עדל"ת אף באפשר לקיים שניהם בעלמא, לא איירי אלא היכא דהל"ת אינו בגוף המצוה, אלא דבכדי לעשות המצוה צריך לעבור בל"ת. דגבי כיסוי הדם שכותש עפר ביו"ט לשם כיסוי הדם, אין בעפר חיסרון בעצם, אלא שהוא גוש וצריך לכותשו, וגם בעשיית המצוה דכיסוי ליכא עבירה כלל, אלא דבכדי לעשות העשה צריך לעבור בל"ת, אמנם אין הל"ת בעצם המצוה. וכן גבי ציפורי מצורע אין הצפור אסורה, אלא דכשהיא עומדת על הבנים אסור לקחתה. גם בעשית המצוה דשילוח ליכא אסור כלל, רק שצריך לעבור בלאו דלא תקח האם על הבנים בכדי שיוכל לקיים העשה, אבל מעשה המצוה אינו מעשה איסור. וכן גבי מילה בצרעת, אין מצות מילה נשלמת בקציצת הצרעת, רק בהסרת הערלה, אלא דאי"א לקיים החיתוך בלא קציצת הצרעת, אבל אינו

בצרעת, אף דאינו מתכוין לקציצת הצרעת, היכא דאומר אבי הבן לקוץ בהרת דבנו דהוא קא מתכוין, [ופירש"י, דמתכוין לטהרו והוא מוזהר דלא ליעביד בידים ובמתכוין], ופריך, ואי איכא אחר ליעביד אחר [שאינו מתכוין לקציצת הבהרת] דאמר רשב"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב כו', ומשני, בדליכא אחר. ומפורש בגמ' דאף דבעלמא משכח"ל הך מילה בלא דחיית הל"ת, כגון שימול אחר שאינו מתכוין לקציצת הבהרת, מ"מ כיון דליתא קמן אחר שימול אלא האב, שהוא מתכוין בקציצת הצרעת, חשיב אי אפשר לקיים שניהם, ואתי עשה ודחי ל"ת.

ועוד בחולין קמא, א גבי שילוח הקן, דאמרי' לדבר מצוה מנין [ופירש"י, כגון קן יולדת וטהרת מצורע מנין שאסור ליקח האם על הבנים], ת"ל תשלח מכל מקום, אי"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רב לרב כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא, עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה, ע"כ. ומשמע דבלא"ה שפיר הוה דחי, ואע"ג דבעלמא אפשר לקיים שניהם, מ"מ כיון דבפועל אי"א לקיים שניהם דאין לפניו קן או צפור אחרת, אתי עשה ודחי ל"ת.

ועוד בביצה ח, ב גבי כיסוי הדם ביו"ט, דאמרי' ודאי כי קא עביד כתישה [שכותש ביו"ט לשם כיסוי הדם] אתי עשה ודחי את ל"ת, ופריך, אימור דאמרינן אתי עשה ודחי את לא תעשה, כגון מילה בצרעת אי"נ סדין בציצית דבעידנא דקא מיעקר לאו קא מוקים לעשה, הכא בעידנא דקא מיעקר ללאו לא מוקים עשה, ומשני, הא לא קשיא דבהדי דכתיש קא מכסי, ע"כ. והא התם אע"ג דבעלמא יכול לקיים שניהם, דאפשר לכסות בעפר אחר, מ"מ כיון דלדידיה לית ליה עפר אלא זה הטעון כתישה, אתי עשה ודחי ל"ת. חזינן נמי מהכא, דלא תליא אי בעלמא אם אפשר

שאין עובר באיסור במצוה עצמה אלא בהכשר המצוה, כמו דבכדי לקיים עשה דאכילת בשר פסח ישבור העצם שיש בו מוח, דהמוח אינו דבר האסור באכילה, שאם נפקע העצם מצוה לאכול המוח, בהא אמריי עדל'ית, אבל להתרצות לפני קונו ולקיים מצות מצה בדבר שמצוה שלא לאכול כטבל, בהא ל'יש לקיים המצוה בדחיית הלאו, שאין קיום מצוה בדבר האסור. והא דבכלאים בציצית אמריי עדל'ית, משום דהתם המצוה מתייחסת אל הבגד, דהא אינו מחוייב בציצית רק אם יש לו בגד, בהא אמריי עשה דוחה ל'ית, כיון דהמצוה רמיא על הדבר ול'יש לעשותו באופ'א לכך מהני בכה'ג, משום דהתורה אמרה על מצוה זו לעשותה אף בדבר האסור, משא"כ במצה אין המצוה מתייחסת למצה כלל, אלא על קרקפתא דגברא מונח החיוב לאכול מצה "ובמה יתרצה בדבר הנאסר, חלילה לקדוש ישראל להתכבד בדבר האסור והטמא". עכ"ד.

ועפ"י הדברים נראה, דהיכא דהאיסור בעצם הדבר ובקיום המצוה ממש, בהא לא ידחהו העשה, רק היכא דא"א בעולם שיתקיים העשה באופן אחר, דאז אמריי דכיון דזהו האופן שעליו דיברה תורה וציוותה על עשייתו, אתי העשה ודחי ל'ית, לפי שנאמר בתורה שתעשה באופן זה, אבל היכא דאפשר בעלמא לקיים שניהם אף דבפועל הוא אינו יכול לקיים העשה באופן אחר, מ"מ כיון דבעלמא יכול העשה להתקיים באופ'א, א"כ לאו בכה'ג דוקא דיברה תורה, על אופן עשיית המצוה, ותו לא אמריי בי עדל'ית, משום שאין קיום מצוה בדבר האסור כמ"ש האוי"ש דאיך יתרצה לפני קונו בדבר האסור, ורק היכא דא"א לקיים העשה אלא באופן זה, וא"כ יש בציווי התורה שיעשה בכה'ג, בהא אתי עשה ודחי ל'ית. [ואף בציצית דפשתן בבגד צמר, דשייך קיום המצוה באופן אחר, מ"מ מצינו בזה שדיברה תורה גם על אופן זה, לדברי תנא דבי רבי ישמעאל וכדלעיל, והרי"ז בכלל הא שכושיברה

מעצם מעשה המצוה, (ועי' באוי"ש פ"ו מחו"מ ה"ז).

ונראה דכה'ג שאין האיסור בעצם הדבר ובעשיית המצוה, כו"ע מודו דתלוי אם יכול לקיים שניהם בפועל אם לאו, דאם יכול לקיים שניהם, אז ודאי לא הותר לו לעבור איסורים שאינן מחוייבים לקיום העשה, ולכך אם יכול הוא לקיים העשה באופ'א אין העשה דוחה הל'ית, והיכא דהוא אינו יכול לקיים שניהם, ובידו לקיים העשה או להשמר מל'ית, אף דבעלמא אפשר לקיי"ש, כיון דאיהו לא מצי לקיים שניהם בהא אתי עשה ודחי ל'ית, דגדול מ"ע שמקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו, ממצות ל'ית שנשמר מעשות הרע בעיניו, כמשי"כ הרמב"ן.

ומה שכתבו הרמב"ם והרמב"ן דתליא אם אפשר לקיים שניהם בעלמא, לא כתבו כן אלא היכא דהל'ית הוא בעצם הדבר ובעשיית המצוה, כמו במצת טבל דהאיסור מונח במצה עצמה ובקיום המצוה, דכשאוכל המצה עובר באיסור אכילת טבל. וכן בכלאים בציצית דהבגד עצמו נעשה כלאים כשהטיל בו ציצית שאינו ממינו, וגם בקיום המצוה כשלוש הטלית, עובר בל'ית דלבישת כלאים. וכן באונס את הבתולה דמצותו לו תהי' לאשה, כל היכא דאסירא עליה הרי האיסור הוא באשה עצמה, ובקיום המצוה כשיבא עליה יעבור באיסור ביאה האסורה.

ונראה דבהא לא איכפת לן אם אי אפשר לקיים שניהם בפועל, אלא אף אם הוא אינו יכול לקיים שניהם, מ"מ אם בעלמא שייך לקיים שניהם, בהא לא אתי עשה ודחי ל'ית. ובהקדם ד' האור שמח (פ"ו מחו"מ ה"ז) שכי לבאר הא דפסק הרמב"ם דלא אמריי עדל'ית באכילת מצה האסורה לו, "ולענ"ד נראה דרבינו רוח אלוקים קדישין ב"י להבחין הגדר האמיתי בהך דעשה דוחה ל'ית", דלא יתכן לקיים מ"ע כאכילת מצה בדבר האסור באכילה, ורק בדבר

ודבריו תמוהים שכתב לחלק בין היכא דאי אפשר לעשות המצוה שלא בעבירה להיכא דאפשר, דהלא כ' בתחילת דבריו דלא קיי"ל כר"ל דבאפשר לקיי"ש לא אמרי' עדל"ת, א"כ מה מקום יש למש"כ לחלק בין אפשר לאי אפשר, וצ"ע.

ולפמשנ"ת נראה בס"ד ביאור דבריו, דמה שכתב ליישב דחלוק היכא דאי אפשר לקיים בלא העבירה להיכא דאפשר, כוונתו בזה [כמבואר בדבריו] למשנ"ת, דהיכא דהעבירה בגוף המצוה כמצת טבל (וה"ה במצה גזולה כמבואר בדבריו), הלא גוף הדבר אסור, ולא אמרי' עדל"ת אלא היכא דא"א לקיים כלל אלא באופן זה, דכך רצון התורה בעשיית המצוה, בהא אמרי' עדל"ת וכמשנ"ת, וס"ל לרבינו דוד דאף אי לא קיי"ל כר"ל, מ"מ היכא דהעבירה בגוף המצוה, לא אתי עשה ודחי לא תעשה.

(ז) שכירת שליח לדבר עבירה

**לא יבא עמוני ומואב וגו' ואשר שכו
עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם
נהרים לקללך (כג, ד-ה)**

והקשו בזה, דמה תביעה יש על בלק מה שקראו לקלל את ישראל, הלא יכול הוא לטעון "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין", דמה"ט הא קיי"ל דאין שליח לדבר עבירה.

והרי שנינו בסנהדרין כט, א א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא, מאי הוה ליה למימר, דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. ע"כ. מבואר דטענת דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין מהניא גם שלא בישראל.

ונראה בס"ד דהנה אי' בב"ק ריש פ' הכונס (נה, ב - נו, א) תניא א"ר יהושע ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני

התורה על אופן קיום זה, שפיר מהני אף בדבר שגוף האיסור בו].

(ו) והנה במה שהקשו האחרונים אמאי אין יוצא ידי"ח במצת טבל ולא אמרי' עדל"ת, עמד בזה בחי' רבינו דוד (פסחים לה, ב) וז"ל, אלא שמ"מ קשה הדבר למה אין אומרים דלית עשה ולידחי לא תעשה כמו שאמרו במילה בצרעת ובסדין בציצית כו', וכגון שאין לו מצה אלא של טבל, ואף כשיש לו מצה אחרת כמו כן דינו שיוצא בה ידי מצוה, דהא לא קיי"ל כריש לקיש דאמר כל מקום שאתה יכול לקיים את שתיהן מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה. עכ"ל. והנה ממש"כ דכשיש לו מצה אחרת יוצא ידי"ח משום דלא קיי"ל כר"ל דבאפשר לקיי"ש לא אמרי' עדל"ת, מבואר שהוא מפרש דאפשר לקיי"ש היינו אם בפועל יכול לקיים העשה בלא דחיית הל"ת, וכשיטת הרשב"א ודלא כהרמב"ן והרמב"ם, דאלי"כ אף בדלית ליה מצה אחרת לר"ל אין יוצא בה ידי"ח כיון דבעלמא אפשר לקיי"ש כמשנ"ת.

וכי' רבינו דוד ליישב וז"ל, והנראה בזה שדין התורה שלא יעשה אדם את המצוות ע"י עבירות, כגון שאם אין לו מצה בערב פסח שאינו רשאי לגזול ולאכול, שעל זה נאמר בוצע ברך ניאץ ה' כו', ומה שאמרו בדין עשה דוחה לא תעשה הוא כשאין עליו עבירה כלל, אלא כשעשה ולא תעשה פוגעין זה בזה במקום שאין לתפוס אותו בדבר כלל, כגון מילה בצרעת שאם יש לו צרעת במקום המילה אין לתפוס עליו כלום, אלא שהוא בא לפנינו ושואל איזו מהן יקיים והדין עליו שיבא עשה וידחה לא תעשה, ואין לך לומר שהוא עושה מצוה בעבירה שהרי ניתן לידחות מפני העשה, שאין זה כגזול לאכול מצה או כאוכל טבל שיהיה אפשר לעשות המצוה שלא בעבירה והוא עושה אותה בעבירה, אבל זה אי אפשר לו אלא בכך ואין להטיל עליו עונש עבירה כלל. עכ"ל.

קיי"ל שליח עושה שליח ולא הוי מילי, משום מסירת הגט, וה"נ איכא מסירת הטבעת, לא דמי, דגבי גט אשה מתגרשת בעל כרחה, ומיד כשהגיע הגט ליד השליח הרי היא כאילו מגורשת, הלכך לא הוי מילי שהרי השליח יכול לגרש בע"כ דיד השליח כיד הבעל, אבל שליח של קידושין אם לא תאבה האשה אינה מתקדשת, הלכך הוי"ל מילי, עכ"ל, והנה לפי"ד הנובי"י הא כיון דהאידנא בתר חרם רבינו גרשום, גם בגירושין אם לא תאבה האשה אינה מגורשת ע"י השליח, כיון דאין שליח לדבר עבירה, אי"כ מאי שנא גירושין מקידושין, ובגירושין נמי לא יהא שליח עושה שליח.

וכ' הקצוה"ח לייסד, דלא חשיב שליח לדבר עבירה אלא היכא שציווהו בפירוש על כך, וכגון שציוה לשליח לגרשה בעל כרחה, אבל היכא דעושה שליח סתם לגרש, ושיהיה ידו כידו ועשייתו כעשייתו, והשליח נתן לה הגט בע"כ, כה"ג שפיר הוי גט, כיון דיד השליח כיד המשלח בעיקר הגט, ומה שנתן לה בע"כ ועבר בחדר"ג כאילו עשה עבירה מדעתו, ועיקר השליחות לא בטל.

והביא דכיו"ב כ' המשל"מ (פ"ג מגניבה ה"ו) גבי שליח לטביחה בבהמה שגנב, דאם שלחו לטבוח בשבת, אין שליח לדבר עבירה ובטל השליחות לגמרי, [ואמנם משום עצם הטביחה יש שלד"ע], ואם עשאו שליח בסתם לטביחה והלך השליח וטבחו בשבת, כיון דלא עשאו שליח לדבר זה, גוף השליחות לא בטל. וכ' הקצוה"ח דה"נ אם עשאו שליח בסתם לגרש, ושליח מדעתיה דנפשיה נתן לה הגט בע"כ, כה"ג לא בטל עיקר השליחות, דלעיקר הגירושין שפיר הוי שלוחו, ומצד חרם רבינו גרשום אי"ז אלא כמו איסור אחר, ושפיר הוי גט אף אם נתן לה השליח בע"כ.

ובהגהות ברוך טעם הק' ע"ד הקצוה"ח דאינו דומה דין המשל"מ בשליח דטביחה לנידון דשליח לגירושין, דהתם שלא שלחו לטבוח בשבת ויכול לטבוח

אדם וחייב בדיני שמים וכו' והשוכר עדי שקר להעיד וכו' מהו דתימא לימא דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל, וכ' התוס' (ד"ה אלא) וז"ל, ודוקא שוכר אבל אמר פטור מדיני שמים, דסבור שלא ישמעו לו, דאין נראה לומר דנקט שוכר לאשמעינן דאפי' שוכר פטור מדיני אדם שאין זה שום חידוש, ולקמן לא עביד צריכותא אלא מדיני שמים, עכ"ל.

המפורש בזה דאכן בדיני אדם אית ליה למימר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ויפטר אף בשוכר, אולם בדיני שמים השוכר חייב.

והנה בקרא כתיב הטענה על מואב "וואשר שכר עליו את בלעם" היינו דלאו שליחות בעלמא היתה בזה, אלא ששכרו לכך, ולפמשנ"ת מבואר היטב מה שאין בזה משום אין שליח לדבר עבירה, לפי ששכרו לכך, וכמשנ"ת.

ח) שליחות לגירושין בעל כרחה אחר חדר"ג

ובדין אין שליח לדבר עבירה

וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה (כד, ג)

בנודע ביהודה (קמא אהע"ז סי' עה) כתב, דגט שניתן ע"י שליח בעל כרחה אינו גט כלל, דאחר דאיכא חרם דרבינו גרשום שלא לגרש האשה בעל כרחה, הוי"ל שליח לדבר עבירה, וכיון דאין שליח לדבר עבירה, המעשה בטל, כמ"ש התוס' ב"מ (י, ב ד"ה דאמר).

ובקצוה"ח (קפב סק"ב) עמד בדבריו, דהנה הלכה מרווחת היא דשליח עושה שליח, ואלו גבי קידושין כ' השו"ע (אעה"ז סי' לו ס"ה) דאין שליח עושה שליח, כיון דמילי לא מימסרי לשליח, והוא מד' המרדכי פ"ד דקידושין שכי' וז"ל, פסק הקדוש מרדוש דהעושה שליח לקדש וכו' אפילו איתנס בדרך אינו יכול לעשות שליח אחר, משום דמילי נינהו ומילי לא מימסרי לשליח, ואע"ג דגבי גט

לאופן זה שיגרשנה בע"כ, וא"כ אף בדלא אמר לו בהדיא וציוהו לגרשה בע"כ, מ"מ שלוחו הוא על זה, וליהוי שלד"ע.

ואשר נראה בס"ד המבואר בזה, דדין אין שליח לדבר עבירה אינו על נתינת כח השליחות לפעול המעשה, אלא דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, היינו דדברי התלמיד כשציוה בפירוש לעשות מעשה שהוא סותר דברי הרב, דין התורה, בהא הוא דאין שליח לדבר עבירה ולא שליחות היא, אכן כשלא ציוהו בהדיא על דבר שהוא כנגד דין התורה, שפיר הוי שלוחו, ולא אכפ"ל בנתינת כח לפעול מעשה גם אם יעשה השליח המעשה באופן שהוא כנגד ד"ת, כל שלא ציוהו המשלח על זה בפירוש לעשות באופן זה כנגד ד"ת.

ומצינו כזאת בדינא דמתנה עמש"כ בתורה דקיי"ל כר"מ דתנאו בטל, ובגמ' ב"מ נא, א איתא דהיכא דודאי קעקר התנאי בטל, והיכא דבשעת התנאי לאו ודאי קעקר התנאי קיים, וכיון דהתנאי קיים מהני אף אם לבסוף עוקר בזה ד"ת, והרי הדבר צ"ב, דאי דינא דמתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל הוא שדיבורו לא מהני נגד הדין, א"כ מאי נפק"מ אם יש כאן עקירה ודאית בשעת ההתנאה או לא, סו"ס אח"כ נמצא שיש כאן עקירת ד"ת, ומאי תלי זאת בשעת ההתנאה. וביאר בחי' מרן רי"ז הלוי (פ"ו מנחלות ה"י) דעיקר הדין בזה הוא דכל שהוא מתנה לעקור דבר מן התורה, הוי זה חלות דין ביטול והפקעה על עצם התנאותו, שהתנאותו בטלה משום זה, ושפיר מחלקינן בהא אם בשעת ההתנאה ודאי קעקר או לא, דכיון דלאו ודאי קעקר אין כאן מה שיבטל להתנאותו, וכיון דהתנאותו קיימת הרי היא מועלת אף אם יוצא ממנה אח"כ עקירת ד"ת.

ובזה ביאר הגרי"ז ד' הרמב"ם [לענין ירושת עכו"ם עיי"ש] דמבואר דבעכו"ם ליכא להא מילתא דיבטל התנאי כשהוא

אף בחול, א"כ מה שטבח בשבת מדעת עצמו עבד, ומשא"כ בשליח דגירושין ששלח הבעל לגרש אשה זו דוקא, וכיון שאין האשה רוצה בגירושין, נמצא דהוי שלוחו לגרשה בע"כ, דהרי אין ביד השליח לגרשה מדעתה אלא בעל כרחה, ואף שלא אמר לו הבעל לגרשה בע"כ דוקא, אכן סו"ס כיון דשלחו לגרש אשה זו, שהיא אינה רוצה, הרי הוא שלוחו לגרשה גם באופן זה, והוי שליח לדבר עבירה.

עוד יש להקי' דהנה הא לא שייכי אלו השליחותות להדדי, דהא ב' עניני שליחות הם, דשליחות הגט הוי שליחות כח, דמכח המשלח שניתן לו להשליח יכול הוא לעשות שליחותו, ובלא כח המשלח אין שייך ואינו יכול לעשות המעשה, ואילו בשליחות דטביחה, הלא יכול השליח לעשות הטביחה גם בלא שליחותו, רק כיון שציוהו המשלח על כך הוי שלוחו לזה, אכן אין השליחות מכחו. וא"כ י"ל דבשליחות כגון טביחה, אשר אין המעשה נעשה מכח המשלח, רק משום ציוויו חשיב שלוחו, בהא כיון דלא ציוהו לטבוח בשבת, שפיר לא חשיב שליח לדבר עבירה אם שחט השליח מדעתו בשבת, אולם לענין שליחות דגירושין דכל כח השליח על מעשה הגירושין מכח המשלח הוא, וכל מעשה גירושין שיעשה השליח הרי הוא פועל מכח המשלח, וא"כ גם כשלא שלחו בהדיא לגרשה בע"כ, רק סתמא, מ"מ י"ל דלעולם יחשב שלוחו של המשלח על עשייתו, ושוב הוי שלד"ע וליכא שליחות.

ותו יש להעיר טובא, דהנה אי קיימינן כפסק הרמ"א [שהביא הקצוה"ח להתאים דבריו עם ד' הנוב"י], דחלוק קידושין מגירושין לענין אי חשיב מילי ואין שליח עושה שליח, וביאר החילוק כ' המרדכי דלפי דגירושין איתא בעל כרחה, על כן מיד כשבא ליד השליח הרי היא כאילו מגורשת, ולא חשיב מילי, ומשא"כ קידושין דליתא בע"כ, נמצא א"כ דע"כ שלחו המשלח להשליח גם

(ט) לאו דלא יוסיף במלקות

ארבעים יכנו לא יוסיף (כה, ג)

כ' החזקוני וז"ל, והלא כבר נאמר לא תוסיפו על הדבר ולא תגרעו ממנו (לעיל ד, ב) א"כ למה חזר ואמר לא יוסיף, לומר לך שאין חכמים רשאים להוסיף, אבל לגרוע הרשות בידם, ולפיכך העמידו הכתוב במכות הראויות להשתלש. עכ"ל. והיינו הא דאיתא במכות כב, א דאומדין אותו כפי כוחו.

והנה לפי דבריו נמצא דאתי קרא לאשמעינן רק דשרי לגרוע במנין המלקות, ולא איסור להוסיף, דהאיסור להוסיף במנין המלקות הוא בכלל הלאו דבל תוסיף. אכן הרמב"ם פט"ו מסנהדרין הי"ב כ' וז"ל, ואם הוסיף רצועה אחת על האומד וכו' הרי החזן עבר על מצות לא תעשה שנאמר לא יוסיף, והוא הדין לכל מכה את חבירו שהוא בלא תעשה, ומה אם זה שנתנה תורה רשות להכותו צוה הכתוב שלא להכותו יתר על רשעו ק"ו לשאר כל אדם וכו', עכ"ל, הרי להדיא דפירש המקרא דלא יוסיף שנאמר בזה איסור שלא להוסיף על המלקות.

אמנם לפי"ז קמה קושיית החזקוני בדוכתא, אמאי בעינן ללאו דלא יוסיף במלקות, והלא בכלל הלאו דבל תוסיף הוא. [ויעי' כלי חמדה ריש פ' ואתחנן במכתב לבעמח"ס אלה המצות אות ב מש"כ בזה].

ונראה בזה בעזה"י, דהנה הרמב"ם פ"כ מה' עדות ה"ב כ' וז"ל, נהרג זה שהעידו עליו ואח"כ הוזמו אינן נהרגין וכו' אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין. ובהשגות הראב"ד, א"א שבוש הוא זה. עכ"ל. וביאר הכס"מ דס"ל להראב"ד דמלקות שוה למיתה, וגם במלקות אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה.

ובחי' רבנו חיים הלוי תמה ע"ד הרמב"ם, דאמאי אם לקה לוקין, הא חיובא דעדים זוממין ילפי' מהך קרא דכאשר זמם לעשות, ומאחר דדרשי

מתנה עמש"כ בתורה, דלהמתבאר הביאור בזה, דהואיל ואין הנכרי מחויב לעמוד בד"ת, א"כ אין מה שיבטל להתנאתו, וזהו דמהני גביה תנאי גם כשהוא מתנה עמש"כ בתורה.

והיינו דיסוד הדבר הוא דין בהגברא דכשבא לפעול נגד ד"ת התנאתו בטילה ואינה חלה, והיכא דבשעת ההתנאה לאו ודאי קעקר, שאין זו עשיה שבא לפעול נגד ד"ת, וכן מי שאינו מצווה בדיני התורה אין התנאתו נחשבת לעשייה נגד ד"ת, ואינו נקרא כפועל נגד ד"ת, כה"ג אין התנאתו בטילה.

והכי נמי נראה בדינא דאין שליח לדבר עבירה, דא"י שאין כח למינוי שליחות לדבר עבירה, רק שאם בא התלמיד בדבריו ומצווה ואומר להשליח לעשות דבר עבירה, בזה נאמר דאין שליח לד"ע, דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, וליתא להשליחות, אכן כשאין דברי המשלח במינויו ואמירתו להשליח סותרים לדברי הרב, אין בזה משום דינא דאין שלד"ע, אף דנותן לו כח גם לעשיית המעשה באופן שהוא נגד ד"ת, כל שלא צוה בדבריו ואמר לו לעשות באופן שהוא נגד ד"ת.

ואשר מעתה זהו שחילק הקצוה"ח דדוקא היכא דצוה את השליח בהדיא לגרש אשתו בע"כ, חשיב שליח לדבר עבירה, משום חרס רבינו גרשום, אולם בששלח הבעל לגרשה בסתמא, והשליח נתן לה הגט בע"כ, אין העבירה מבטל השליחות דהוי כעשה העבירה מדעתו בלא שייכות לעיקר השליחות, והיינו דאף דכח המעשה גירושין ניתן להשליח ע"י המשלח, אכן כשלא צוה על כך ולא הוי בכלל שליח לדבר עבירה, שפיר מצי עביד בכח שליחותו אף כשמעשה השליח הוא באופן שהוא עבירה.

כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפסך וגו' (כג, כה)

(י) בענייני אכילת פועל ממלאכתו
ולאו דלא תחסום

מבואר בסוגיא בב"מ דאכילת פועל היא מעת גמר מלאכת הפרי עד שיגמר לחיוב מעשר, או לחלה. ויל"ע איך הדין בפעולה אשר היא במעשה אחד גומרת המלאכה למעשר, האם נחשב כלפני גמר המלאכה או כלאחריה, ושמעתי מהגר"ח פרוינד להוכיח בדעת התוס', דהנה תוס' פ"י הא דתני האופה והלא כבר נתחייב בלישה בחלה דנפ"מ בבבליה רכה שאין חיוב חלה אלא באפיה דאין עיסה, ומבואר דאע"פ שאין כאן אלא פעולה אחת, שלפניה הוא קודם חיוב חלה, ולאחריה מחויב בחלה, וקאמר דיצאו אלו שהם אחר חיוב חלה, ואע"פ שעשיתו את פעולה זו היה קודם שנגמרה מלאכתו לחלה.

וכן נראה להוכיח מפירש"י להלן צ, א בפרות המרכסות "דגמר מלאכתן למעשר משעת דישה" וא"י שם דליכא לאו דחסימה ומשמע דבמעשה זה גופא נמי אין אוכל.

ב

גמ' היתה מתרזת וכו'. ז"ל התורא"ש, אפילו למאן דלא דריש טעמא דקרא לקמן בפרק המקבל (קטו, א) דאמרינן אלמנה בין ענייה בין עשירה ממשכנין אותה, היינו משום דפשטיה דקרא משמע בין ענייה בין עשירה, אלא הכא פשיטא דרחמנא לא אזהר אלא לטובתה של בהמה אי משום דמעלו לה אי משום דלא תצטער. עכ"ל. ויש להוסיף בביאורו דבמשכון גם באלמנה עשירה הוא אותו משכון, ואותה לקיחה אלא שהצורך שלה שונה בין עשירה לענייה, אבל בחסימה, הנה אם היתה דשה בדבר שאינו מאכל הרי ודאי שאינו בכלל "לא תחסום", וה"נ מה שאינו לטובתה אינו בגדר "חסימה"

כאשר זמם ולא כאשר עשה, א"כ מהיכ"ת לחייבם אף כאשר עשה. עיי"ש.

וכי הגר"ח בביאור הדברים, דהנה הרי מצינו גבי מלקות דבעינן שילקה בפני ב"ד, וכדכתיב בקרא והפילו השופט והכהו לפניו, וכ"כ הרמב"ם פט"ז מה' סנהדרין ה"ב, מלקין בזמן הזה בכל מקום מן התורה בפני שלשה סמוכין, עכ"ל, ולישנא דבפני שלשה משמע דכולל גם זאת שהמלקות יהיו בפניהם דוקא, וכל עיקרה של מלקות קיומה הוא רק בפני ב"ד, וסדר המלקות מבואר במכות כג, א דאחד מהדיינין קורא והשני מונה והשלישי אומר הכוהו, והיינו משום דהמלקות הוא בפני ב"ד, ואם הלכוהו שלא בפני ב"ד אין זה מלקות כלל ולא מיפטר בהכי, וזהו מגזיה"כ דוהפילו השופט והכהו לפניו. ולפ"ז הנה היכא שהוזמו העדים ואיגלאי מילתא שלא עשה ולא כלום ולא נתחייב מלקות מעולם, א"כ נמצא דאין על המלקות דין מעשה ב"ד כלל ולא חשיבי ב"ד בזה והולקה חוץ לב"ד, א"כ איגלאי מילתא דמה שלקה אין בזה דין מלקות, ולא חשיב תו עשה כלל, ועל כן שפיר ס"ל להרמב"ם דחייבין העדים מלקות כאשר זממו, משום דלא חשיב עשה. עכ"ד.

וממוצא הדברים למדנו, דמלקות שאין עליהם דין מעשה ב"ד לא חשיבי מלקות כלל, ולפ"ז הרי יתיישב היטב מה דבעינן קרא דלא יוסיף במלקות שלא להוסיף מכה על מה שאמדוהו, ולא בכלל לאו דבל תוסיף דכל התורה, משום דאחר שגמר להלקותו המלקות שאמדוהו ב"ד להתחייב בהן, תו אם מלקוהו לאו מלקות הן, וא"כ אין כאן הוספה בהמצוה דמלקות, שאין אלו מלקות כלל, וע"ז אתי האיסור דלאו יוסיף לאסור להכותו יותר ממה שמחויב, ומכלל זה ילפי' לכל מכה חבירו, וכש"כ הרמב"ם.

י"א) הריגת המומת על ידי העדים
י"ד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו
וגו"

באבן עזרא פי' י"ד העדים" יד כל האחד מהעדים וכן "וימס לבב העם" ורבים כן. מבואר בדבריו שעל העדים מוטלת המצוה להמיתו, ולכאוי כן משמעותא דקרא.

והנה במתני' סנהדרין מה, א תנן "אחד מן העדים דוחפו וכו' ואם מת בה יצא, ואם לאו השני נוטל את האבן, אם מת בה יצא, ואם לאו רגימתו בכל ישראל, שנאמר י"ד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה" והנה כאשר דוחף הראשון את הנסקל, ומת על ידו, לכאוי לא קיים המצוה אלא אותו העד, ולא חבירו, ובקרא משמע דעל שניהם המצוה לרגום הנסקל.

והביאור בזה דהנה יעוי' ברש"י פרשת אמור עה"פ "ורגמו אותו כל עדת ישראל" דחשיב רגימת כל ישראל ע"י העדים משום דשלוחו של אדם כמותו והעירוני דיש להקשות, איך תועיל שליחות העדים עבור כל ישראל, והלא העדים קעבדי מצוה דידהו, והראשונים (שבת פרק ר"א דמילה) כתבו דאין שליחות מתייחסת למשלח כהשליח מצווה גם הוא כמשלחו, מפני שהמצוה עולה למצותו של הדשליח, ולא למשלח.

ונתבאר בס"ד בגינת אגוז פי' אמור דבי' עניני שליחות יש, שליחות במצוה שהיא מוטלת על כל אחד לעשותה בעצמו, ויכול להעמיד אדם אחר תחתיו, ויש שליחות במצוה אשר מעיקרה היא מוטלת על הרבים שאחד מהם יקיים המצוה בשביל כל האחרים. וכך נאמרה המצוה שתעשה ע"י אחד בשביל האחרים ושפיר מתקיימת המצוה גם עבור המשלחים כמו ע"י השליחים.

אשר לפי"ז י"ל דגם אצל מצות העדים עצמם, המצוה אמנם מוטלת על העדים

תוד"ה חסום פרתי כו' ומיהו אור"י דלא דמי לאומר לנכרי אכול נבלה דלא שייך התם אמירה לנכרי שהישראל עצמו יכול ליתן נבלה בפיו וכו'. היינו דאיסור נבילה הוא איסור על הגוף האוכל, ומותר לישראל "לאכול בשליחות" ע"י הגוף של הגוי, וכמו שבי' התור"י"ד הא דלא שייך שליחות במצוה שבגופו, כגון הנחת תפילין דבאמת שייך שליחות אך בעינן שיניח התפילין על גופי ולא על גופו. ומשא"כ איסור חסימה דאין הקפידא על גוף החוסם.

ואמנם לענין שבת שנקטו התוס' דדמי לחסימה, לפי ד' הבית מאיר בחת"ס דהא דצריך לאיסור דרבנן דשבות ולא אמרי' דאסור מטעם שליחות, למאן דאית ליה דיש שליח לעכו"ם, וכשהשליח לאו בר חיובא ליכא משום אשלד"ע, דמ"מ לא שייך שליחות דאיסורי שבת הקפידה התורה על מנוחת גופו, ולא על התוצאה.

והנה לפי דבריהם א"כ גם לענין שבת אין לאסור עשיה בגופו של הגוי. אכן יעוי' קה"י שהוכיח מד' הנימוק"י שהק' למ"ד אשר משום חציו איך שרי להדליק נר בער"ש, [ותי' דאין הכונה שכל משך ההדלקה נחשב עשיה באותו זמן, אלא הכל מתייחס אליו במעשה שעשה בתחילה], ולד' האחרונים לק"מ, דהרי גופי נח, ומבואר דהתורה מקפידה גם באופן שגופו נח שלא יחשב עשיה שלו בשבת. וא"ש ד' התוס'.

ובאמת בגוף הסוגיא צ"ב לד' האחרונים דכל מה דבעי' לדין אמירה לעכו"ם משום דלא שייך שליחות על האיסור שענינו שגופו ינוח, דהכא ודאי קפידת התורה על התוצאה – שלא תחסם הפרה, ולא על עשיית החוסם בגופו וא"כ תיפו"ל מצד שליחות ושוי"ר (מובא בהערות וציונים) שעמד בזה בחת"ס בשם שו"ת פנ"י ותי' דקאי למ"ד שליכא שליחות לנכרי אפי' לחומרא.

לרש לא יצא ידי חובתו. ואמנם נראה ביאור ד' הרמב"ם באופ"א, על פי שיטתו.

הנה בברכות (יח, א) אי"א אר"י כל הרואה המת ואינו מלווה עובר משום לועג לרש חרף עושהו, עוד אי"א שם רב חייא ורב יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות, הוה קשדיא תכלתא דר"י, אי"ל ר"ח דלייה כדי שלא יאמרו לאחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו, ובשו"ע (יו"ד סי' שס"ז ס"ד) כ' דהא נמי לועג לרש הוא, אבל הרמב"ם השמיט כל האי מילתא דאיסורא משום לועג לרש, ולא נזכר ברמב"ם איסור ליכנס לביה"ק בציצית, ועמד בזה בעינים למשפט, וביאר דאפשר דסי"ל להרמב"ם דלועג לרש הוי רק מידת חסידות ולכך לא פסק לה.

אלא דיש להק' מדבריו כאן שכי' דאין קוראין ק"ש בבית הקברות ובצד המת, וכ"כ בפ"ד מה' תפילה ה"ח וז"ל, כל מקום שאין קורין בו ק"ש אין מתפללין בו, וכשם שמרחיקים מצואה ומי רגלים וריח רע ומן המת ומראית ערוה לקריעת שמע כך מרחקין לתפילה. וכן בפ"ג מה' אבל ה"ט כ' וז"ל, אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת, אבל לעסוק בדברי תורה בפני המת או בבית הקברות אסור. מבואר לכאן דפסק הרמב"ם לדין לועג לרש [וכמש"כ בנו"כ]. והדרא קושיא לדוכתא, אמאי לא הביא איסור ליכנס בציצית בביה"ק משום לועג לרש, [וכן מבואר בדבריו דליכא לועג לרש בכלאים, ואכמ"ל].

והנראה בזה בעזה"י, דהנה כתב הרמב"ם פ"י מה' אבל ה"יג וז"ל, לא ילך אדם בתוך ארבע אמות של קבר ותפילין בראשו וס"ת בזרעו ולא יתפלל שם, עכ"ל, וכ"כ בפ"י מהלכות ס"ת ה"ו.

ובכס"מ הביא דמקור ד' הרמב"ם מברייתא לעיל שם ברכות יח, א אמנם כ' הכס"מ דלפי הגירסא שלפנינו הכי תניא לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרעו וקורא, ואם עושה כן עובר משום לועג

לעשות עבור כל ישראל, אכן אין המצוה דוקא על שניהם שיעשו זאת בעצמם, אלא שהם מעודפים להיות המקיימים בשביל כל ישראל, אכן כשאחד מקיים ממילא יש בזה קיום גם בשביל העד השני.

י"ב) קריאת שמע ואחיזת ס"ת בבית הקברות לדעת הרמב"ם

והיה מחניך קדוש (כג, טו)

כתב הרמב"ם פ"ג מה' ק"ש ה"ב, אין קורין לא בבית המרחץ, ולא בבית הכסא אע"פ שאין בו צואה, ולא בבית הקברות, ולא בצד המת עצמו, ואם הרחיק ארבע אמות מן הקבר או מן המת מותר לקרות, וכל מי שקרא במקום שאין קוראין בו חוזר וקורא. והראב"ד בהשגות ז"ל, אי"א אם אמר על מי שקרא בצד המת שיחזור ויקרא לא אמר כלום. עכ"ל.

וכ' הכס"מ, דכונת הראב"ד דכיון דאין האיסור אלא משום לועג לרש, אינו בדין שיחזור ויקרא. [דוכי משום שעבר על לועג לרש, נעשה חסרון ופסול בהקריאת שמע]. וכ' דאכן אפשר דהרמב"ם לא אמרה אלא אינך ולא אמת. אי נמי, דכיון דעבר על דברי חכמים קנסוהו לחזור ואפילו אם היה שוגג, כדי שיזהר פעם אחרת. עכ"ד.

והנה בשו"ע סי' עא סעיף ז כתב, אסור לקרות קריאת שמע תוך ארבע אמות של מת או בבית הקברות ואם קרא לא יצא, ומקורו מד' הרמב"ם. וכ' המשנ"ב, דהטעם משום "לעג לרש", והא דאם קרא לא יצא יד"ח, משום דקנסוהו חכמים הואיל ועבר על דבריהם, אפילו היה שוגג. והראב"ד חולק וסבירא ליה דאין צריך לחזור ולקרות, כיון דהמקום ההוא היה ראוי לקרות בו, ורק משום "לעג לרש" יצא בדיעבד.

והנה רבותינו נדחקו מאד לומר דכשעבר וקרא במקום שהוא אסור משום לועג

בבית הקברות. ומקור לדבריו נראה שהוא ממס' שמחות פיי"ג, היה עובר בבית הקברות לא יהיו תפילין עליו ולא כתבי הקדש בידו, מפני שהוא דרך בזיון, [אמנם בהעמק שאלה ש' יד אות ו' כ' דהיינו בזיון למת, אבל נראה דהרמב"ם פ"י כפשוטו דהוא בזיון לתפילין וכתבי הקודש]. ושמעתי מהגר"ש פ"ש זצ"ל לבאר דס"ל להרמב"ם דבית הקברות דינו כבית הכסא לענין זה, [דהא שוה בית הקברות לבית הכסא דתרויהו אית בהו רוח רעה, וכמו דחזינן דמצריכין נט"י להוריד הרוח רעה], ואכן ומשו"ה אף להתפלל ולעסוק בתורה שם אסור, אכן לא פסק כלל לדין לועג לרש, וכמשנ"ת דאפשר דהוא מידת חסידות.

וזהו דס"ל דיכול ליכנס בציצית לבית הקברות דאין הציצית חפצא דקדושה אלא חפצא דמצוה, וכמו שמותר ליכנס בהם בבית הכסא.

וא"כ הלא זה שפסק שלא לקרות בבית הקברות ובצד המת, וכלל בדבריו כאן וז"ל, אין קוראין לא בבית המרחץ, ולא בבית הכסא אע"פ שאין בו צואה, ולא בבית הקברות, ולא בצד המת עצמו, עכ"ל, כלל בזה איסור הקריאה בבית הקברות ובצד המת, עם האיסור לקרותו במקום שאינו ראוי, והיינו משום הקריאת שמע שאין זה מקום הראוי לקריאה, ודינו כביה"כ ובית המרחץ, ואינו משום לועג לרש, ואתיין שפיר היטב מה שפסק שאם קרא שם חוזר וקורא, וכמו בביה"כ וביה"מ, ונסתלקה לשיטתו כל עיקר השגת הראב"ד.

י"ג) קיום מצוות במקומות המטונפים
ובבית הקברות

והנה במשנ"ב סי' תקפח ס"ב בבאוה"ל (ד"ה שמע) דן אם מותר לקיים מצוות במקומות המטונפים בביה"כ וביה"מ, אם יש בזה משום מחניך קדוש, והביא ד' המטה אפרים דנקט שאסור לקיים מצות תקיעת שופר במקום שהוא לא

לרש חרף עושהו. ע"כ. מבואר דכל האיסור הוא רק כשקורא בס"ת, וכ' דהכי מסתבר דבלא קריאה מאי לועג לרש איכא.

ובה' ס"ת כ' הכס"מ לפרש ד' הרמב"ם דתרתני קתני, איסור לקרות בס"ת ואיסור לאחוז בו, דאחיזת ס"ת בזרועו אע"פ שאינו קורא בו מצוה היא ואית בה משום לועג לרש. עכ"ד. ויל"ע מהי אותה המצוה לאחוז ס"ת, ואולי יש ללומדה ממצות המלך שיהא ס"ת עמו.

והבי"ח (ה' ס"ת יו"ד סי' רפב) עמד בזה דכיון דבבית הקברות ליכא איסורא אלא משום לועג לרש, א"כ אין לזה ענין להנהגת כבוד בס"ת. וכ' דאפשר לומר דגם דבר זה אינו כבוד לס"ת שיהא לועג לרש בקיום מצוה זו.

והנה ז"ל הלכות תורה, לא יאחוז אדם ספר תורה בזרועו ויכנס בו לבית המרחץ או לבית הכסא או לבית הקברות אע"פ שהוא כרוך במטפחת ונתון בתוך התיק שלו, ולא יקרא בו עד שירחיק ארבע אמות מן הקבר או מן המת או מבית הכסא, ולא יאחוז הספר כשהוא ערום, ואסור לישב על מטה שספר תורה עליה. עכ"ל. הנה כלל הרמב"ם איסור ליכנס לביה"ק בס"ת או בפני המת בהדי הלכות ביה"כ ומרחץ וכ' שהם מדין בזיון הס"ת.

וכן בהל' תפילין (פ"ד הכ"ב כ"ג) הנכנס למרחץ וכ' חולץ תפיליו וכ' לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו ואפי' בתוך ארבע אמות של מת או של קבר צריך לחלוץ תפיליו עד שירחיק ארבע אמות, ולא ילבש אדם תפילין עד שיכסה ערותו וילבש בגדיו וכ', עכ"ל, הכא נמי כלל הרמב"ם איסור להלך בתפילין בהדי הלכות שהם משום בזיון התפילין.

ונראה דהא דפסק הרמב"ם דאסור להלך בביה"ק בתפילין וס"ת, אי"ז משום לועג לרש כלל, אלא הוא הלכה מדין בזיון התפילין שלא להלך בהם

בהו רוח רעה, וכמו דחזינן דמצריכין נט"י להוריד הרוח רעה, ומלבד זאת ביה"כ הוא מקום שאינו נקי מפני הטינוף שבו. וביאור החילוק לפי"ז, עיי' משנ"ת בהרחבה בסמוך.

י"ד) תשלום פועל במלאכת יום שישי

ביומו תתן שכרו (כד, טו)

באור שמח פי"א משכירות ה"ב, כתב שיש לדון מה דין פועל ששכרו ליום ערב שבת, שאינו יכול לפרוע בשבת, וא"כ אין לו זמן פרעון עד שבת בבוקר, האם מתחייב לשלם שכרו בער"ש, ומסיק שחייב לפרוע ביום שישי לפני שבת, ואם לא פרע עובר בבל תלין.

והוכיח כן מהירושלמי בפ"ק דר"ה, דאיתא התם גבי לא ילין חלב חגי עד בוקר, דמכיון שאין אימורי חול קריבין ביו"ט, א"כ בע"כ אמרה תורה הקריבהו מבעוד יום שלא יבוא לידי בל תלין, [ומדמה שם הירושלמי דכמו"כ לענין בל תאחר בשלמה שנתו בעצרת]. וכתב האו"ש דה"ה בנד"ד כוונת התורה הוא שתפרענו מבעו"י שלא להלין פעולתו עד בוקר.

ובהערות מרן הגריש"א כ' שאין לדמות זה כלל מהירושלמי דהרי כל אזהרת בל תלין הוא בתוצאה של משפטי הממון, והיינו דבשעה שמוטל עליו לפרוע השכירות אז מוזהר בבל תלין, אבל זה פשוט שקודם שהשלים שכירותו לא שייד להזהיר כלל את הבעה"ב. וא"כ באופן הנ"ל שגומר שכירותו בסוף יום השישי ל"ש לחייבו לשלם שכר קודם שכלה שכירותו כדי שלא יבוא לידי בל תלין, ודווקא לענין לא ילין חלב חגי ולענין בל תאחר שייד לחייבו לדאוג קודם יום האחרון, משום שהוא כבר בתוך זמן חיובו לקיים מצוותו בהקטרת האמורין או לשלם נדרו, אבל אין שייד לחייב אותו "להקדים" לפרוע קודם תחלת חיובו כדי שלא יגיע לידי בל תלין.

נקי, וכ' המשנ"ב דכיון דקיי"ל דצריך כונה לצאת ידי המצוה שציונו השי"ת, זה גופא חשיב כדברי תורה, ולא גרע מהרהור בדברי תורה. עיי"ש.

ובעמק ברכה שם (אות ג) כ' דלדעת האגור, הובא בב"י סי' מז, דגם מעשה המצוות נקרא לימוד, וע"כ כתב דגם כשנכנס לביה"כ ולביה"מ לא הוי הפסק לענין ברכת התורה, משום דגם שם איכא דינים איך לנהוג שם למעשה, ומעשה הוי לימוד. והא דאין צריך ברכת התורה לפני מעשה המצוות, משום דלשיטתו אזיל, דעל הרהור דברי תורה לא צריך ברכת התורה, כ"כ בביאור הגר"א שם, ולפי"ז דמעשה המצוות הוי לימוד תורה, א"כ אסור מעשה מצוה במקום שאינו נקי משום מחניך קדוש. ואף דבביאור הגר"א שם חולק עליו דלענין ברכת התורה, מעשה לא מיקרי לימוד, כיון שאינו מתכוין ללימוד, מ"מ לענין מחניך קדוש גם הגר"א מודה דאסור, כיון שיש מציאות הרהור ד"ת וקדושה.

והנה לפי"ז יל"ע להנתבאר בשי' הרמב"ם דאיסור ק"ש ות"ת בבית הקברות זהו משום שדינו כביה"כ וביה"מ האם מותר לעשות מעשה מצות בבית הקברות. והנה לענין הרהור בד"ת יש לדקדק לשון הרמב"ם פי"ג מה' אבל ה"ט שכי' וז"ל, אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת, אבל לעסוק בדברי תורה בפני המת או בבית הקברות אסור. עכ"ל. יתכן במשמעות דבריו דלא נאסר אלא דיבור בדברי תורה, אבל הרהור מותר. ולפי מה שהעמידו האחרונים דין עשיית מצוה במקום שאינו נקי, דהוי כדין הרהור בד"ת, א"כ לא נאסר עשיית מצוה בבית הקברות.

ובביאור החילוק בין דיבור להרהור בד"ת, דהלא במבואות המטונפים אסור גם ההרהור בד"ת, ומאי שנא בית הקברות.

עיקר החילוק י"ל, דהא דשוה בית הקברות לבית הכסא זהו דתרויהו אית

בעלמא ואינו תלוי בזכויות הממון, דאי הוסיפו בחובת הממון, אי"כ אכן אין שייך חיוב רק בזמן שמחויב בתשלום המלאכה, אולם אי לא נאמר כאן הוספה בזכות הממון, והוי בכלל איסורא ומצוה בעלמא אי"כ אף שהמצוה היא על תשלומי שכרו, מ"מ יתכן שמחויב כבר בעת עיסוקו של הפועל שלא יבא לכלל עיכוב והלנת שכרו.

[ויתכן עוד בזה, דהנה מטין בי מדרשא לדון אם יש לשלם רק בגמר מלאכת הפועל, או דגם בתשלום קודם גמר המלאכה מתקיים מצות ביומו תתן שכרו, וראיתי ברשימות שהעלנו הנידון קדם מו"ר מרן בעל אילת השחר זללה"ה (קץ תשס"ג), וצידד שיש ענין בתשלום לאחר גמר המלאכה. ולכאוי יש לתלות בהנ"ל, האם המצוה דביומו תתן שכרו אינה קיימת קודם שחל החיוב הממוני לחבירו, ומשום שהמצוה היא תוספת בזכות הממון של הפועל, או דהוי מצוה בעלמא שישולם בזמנו ולא יעוכב, ושפיר דמי להקדים, ויש לדחות, ועי'].

ט"ו) מצות מחית עמלק

כתב הרמב"ם פ"ה מהל' מלכים ה"ד וז"ל, מצות עשה להחרים שבעה עממין, שנאמר (דברים כ, יז) "החרם תחרימם", וכל שבא לידו אחד מהן ולא הרגו עובר בלא תעשה, שנאמר (שם שם, טז) "לא תחיה כל נשמה" וכבר אבד זכרם. ופירש רדב"ז, שמש"כ הרמב"ם "וכבר אבד זכרם" כוונתו לפי שבא סנחריב ובלבל את האומות (כדאיתא במס' ידים פ"ד מ"ד).

והנה גבי מצות מחית עמלק כתב הרמב"ם שם ה"ה וז"ל, וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק, שנאמר "תמחה את זכר עמלק", ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו כדי לעורר את איבתו, שנאמר "זכור את אשר עשה לך עמלק", מפי השמועה למדו "זכור" בפה

והנה יש לדון לתלות הנידון בזה עפ"מש"כ באילת השחר במצות ביומו תתן שכרו ובל תלין, דהנה כשגמר השכיר את עבודתו לכאורה גם בלי הדין המיוחד של לא תלין הוא מחויב תיכף לשלם, [דרך בהלואה נאמר דסתם הלואה שלשים יום, ומשמע בראשונים דהיינו טעמא דסתם אדם דעתו להלוות עד שלשים יום, אבל בפועל אין אומדנא כזאת ויש לו תיכף תביעת ממון עליו שישלם], אי"כ יש לעיין במה שחידשה תורה לא תלין או לא תבוא, אם התורה חידשה מצוה ואיסור בעלמא, דמצד זכויות ממון בין כך הוא מחויב להפועל לשלם לו תיכף ולא נתוסף לו יותר זכות אלא מצוה ואיסור בעלמא רמי עלי, או דבזה חידשה תורה דיש לו יותר זכות ממון שבשביל זה עובר הלאוין ועשה דביומו תתן שכרו.

והנה בהא דפליגי רב ושמואל אם שכיר שעות דלילה גובה רק בלילה או גם כל היום, פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כרב דעובר אם לא פרע בלילה דהוי כמחלוקת באיסורא, [ואמנם בהגהות מיימוני פ"א מהל' שכירות הביא לתמוה למה זה כמחלוקת באיסורין אדרבה זה פלוגתא בדינא, וכ' בזה טעם אחר משום דהלכה כרבי יהודא לגבי ר"ש, אבל זה אפשר לומר רק בדעת הרמב"ם, אמנם הרי"ף כתב בפירוש משום דהלכתא כרב באיסורא, ובאמת הרא"ש כתב גם טעם זה וגם דהלכה כר' יהודא לגבי ר"ש], ועי"כ צ"ל דבהא פליגי, דלדעת הרי"ף לא נתוסף לא יותר זכות ממון עי"ז שנצטוה בלא תלין ודינו כבאיסורין, משא"כ הגהות מיימוני ס"ל דבזה גילתה תבורה עד כמה זכות ממון שלו חזק דלכן עובר בלא תלין.

ואשר לאור הדברים יש לתלות הנידון אי שייך בער"ש לחייבו לשלם כדי שלא יעבור אחי"כ בבל תלין, או דאין שייך כל עיקר חיוב אלא אחר עת זמן שילום שכרו, דתלי אי בגדר המצוה אי הוסיפו בזכות הממון שלו, או דהוי מצוה ואיסור

מה שבנו ונכדו של עמלק נאמר בהם דרשא לחייב מחייתם, שנאמר בזה שלא רק את עמלק עצמו אלא גם את זרעו, אכן אי כל עיקר המצוה היא על האומה של עמלק, רק שראשה היה עמלק עצמו, א"כ הלא כל אחד הוא עצמו מאומת עמלק.

ביאור שיטת רש"י בדין מחיית עמלק והנה בד' רש"י בפרשתן מבואר דבכלל מחיית עמלק גם שלא ישארו בהמות ששם עמלק עליהם, והקשה במלא העומר למהר"ל צינץ בפרשתן דרש"י סתר משנתו בשמואל (א, טו) בציווי להרוג "משור ועד שה מגמל ועוד חמור" שפרש"י שם משור ועד שה – שהיו בעלי כשפים ומשנין עצמן ודומין לבהמה, עכ"ל, וצ"ע דמשמע דרק משום ה"ט יש להורגם, והלא תיפוי"ל משום מחיית עמלק.

והנה נתבאר בס"ד דיסוד מחיית עמלק הוא על זרע עמלק ולא על האומה העמלקית, ובזה מבואר מש"כ הרמב"ם דשייך אף בזה"ז.

ושמעתי בשם הגאון בעל ברכת מרדכי זצ"ל, שעמד על דרך חילוק בין זרע עמלק לאומה, ליישב סתירת ד' רש"י, ועיקר הדברים, דכלפי "מלחמה" אין דין להרוג את הצאן, ובשמואל היה הציווי על המלחמה ולא מצות מחיית עמלק אשר מצווים בה כל אחד וזה כולל גם בהמת עמלק.

ובאמת אכתי יש לידע איך יתיישב, דמצד דין מחיית עמלק יהא עליו להרוג גם הבהמה, ועכ"פ הציווי המיוחד שם של "מלחמה" באומה העמלקית לא היו עצם הבהמות בכלל, אם לא היו שהיו מכשפים כמ"ש רש"י.

***

מהגאון רבי ראובן יוסף שרלין
שליט"א כולל הלכות של הגר"י
רפפורט שליט"א

"לא תשכח" בלב, שאסור לשכוח אריבתו ושנאתו.

וצ"ע שבזה לא סיים הרמב"ם "וכבר אבד זכרם", ומשמע מדבריו שזכרו של עמלק עדיין קיים בעולם אף שכבר אבדו ז' עממים שבא סנחריב ובלבל את העולם, ומאי שנא עמלק מז' עממין.

ואכן העירו דלגבי עמלק כתיב (שמות יז, טז) "מלחמה לה' בעמלק מדור דור", והמשמעות, שמלחמת עמלק קיימת בכל הדורות, אף לאחר בלבול סנחריב, וכדרשו חז"ל (תנחומא כי תצא סי' יא) שאין הכסא שלם ואין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק.

ונראה בזה דחלוק דין מחיית עמלק מדין החאמת ז' עממין, דדין החרמת ז' עממין הוא החרמת האומה, ואילו דין עמלק הוא דין כל שהוא "זרעו" של עמלק, אף כשאין האומה קיימת. וכן לשון הרמב"ם ריש ה' מלכים במנין המצוות הקצר "למחות זרעו של עמלק". וכלשון התנחומא שאין הכסא שלם ואין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק.

והנה איתא במכילתא (סוף פ' בשלח), שלא יהיה נין ונכד לעמלק תחת השמים, ואומר "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור לדור" נשבע הקב"ה בכסא הכבוד שלו שלא יניח נין ונכד של עמלק, ולא גמל ולא חמור תחת כל השמים שלא יאמר גמל זה של עמלק.

וצ"ע, הלא כל נין ונכד עמלק נמי "עמלק" הוא, ונכלל בדין מחיית עמלק הכללי, ולמאי בעינן לימוד מיוחד למחותו, ולא גרע מגמל וחמור עמלק, וכלשון המכילתא "נשבע הקב"ה בכסא הכבוד שלו אם אניח נין ונכד של עמלק תחת מפרס כל השמים שלא יאמרו גמל זה של עמלק", ולכאורה הא איהו בכלל המצוה גופה, ולא מדין "זכר" עמלק שלא יזכר שמו, וצ"ע.

ועפמש"נ דדין מחיית עמלק הוי דין על זרע עמלק, והיינו מי שהוא זרעו של עמלק, ואינו דין על האומה, א"ש היטב

בכלאים שם) עכ"ל, יל"ע כיון שהפחד מהכלב לא מראייתו אלא מנביחתו אכתי יש לחוש שיזיק למעוברת אפילו בביתו שלא ידעו שהוא מזן ה'כופרי' וצ"ל דניכרים הם לכל מחמת קטנותן או מין ידוע שאין מזיקין כלל ולהכי אף כשינבח לא יפחיד מעוברת או שמא הם מין שאין נובח או שאין האשה מתפחדת מנביחתו גרידא אלא גם בראייתו וביחד זורה בה פחד עד שפעמים מפלת, וכיון שתראה שהוא מזן שאינו מזיק שוב לא תפחד.

שלשלאות שקופות חזקות אסורות

ובטור סימן תט, שאסור לגדל כלב רע אא"כ הוא אסור בשלשלאות של ברזל וקשור בהן וכו' ומקור הענין שהשלשלת של ברזל מהתוספתא [ח,ה גבי עירות שליד ספר ביום], ולכאורה ברזל לאו דוקא, אלא חזקות שלא יוכל לברוח מהם וגם נראות, לאפוקי שקופות וחזקות שאסור וכדכתב הפרישה ז' כיון שהאשה רואה שהוא קשור אינה מתייראה מפניו עכ"ל (וחזר ע"ז בסמ"ע בסוף הסימן, וכ"כ הרב יעב"ץ זצ"ל בלחם שמים שלו במשנה בב"ק).

גידול חיות שדה רעות בביתו קשורות

מותר ולא חוששים שמא יברחו וכדומה

ומבואר לכאורה חידוש דלא חיישין שישתחרר כלבו או ישחררנו או יברח משך הזמן אלא הרשו חז"ל בכל גונא לגדל כלב ובפשיטות הוא הדין גם כל חיה רעה כגון אריה דוב נמר ברדלס וכו' אי הוו קשורים.

***

יקרים מפז / הרב פנחס זלצמן, ראש כולל ש"ס 'זרע שמשון' באסטאן, ביתר עילית

י"ז) מי הם האויבים שלנו? ועם איזה כח נתמודד מולם?

באיסור המגדל כלב רע בביתו

בב"ק טו: תניא רבי נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ת"ל לא תשים דמים בביתך, ועוד תנן שם בפרק ז משנה ז (דף עט:): "לא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן היה קשור בשלשלת" ופרש"י מפני שנושך ומנבח ומפלת אשה מייראתו, ובתוי"ט שנקט "הכלב" בה"א דייקא דדוקא כלב רע, וכמ"ש הטור וש"ע וילפי לה מרבי נתן עכ"ד.

אי מותר להסתובב אם כלב רע קשור ברחובות שמפחיד אנשים גם בהיותו קשור

לא נתבאר מהותו וטבעו של כלב רע, ועכ"פ הכונה שמפריע לחיי הבריות, ומבואר לכאורה דעצם זה שרואים הכלב ברחוב וזורה אימה ופחד במקצת האנשים נשים וילדים המסתובבים לצידו, לא מהווה סיבה מספקת לאסור לגדלו בסביבת אנשים, אלא שלשון חז"ל 'בתוך ביתו' משמע לכאורה שרק בביתו הותר כשהוא קשור אבל מענין זה שמסתובב ברחוב וכו' מזה לא איירי חז"ל (וטעם שכלב רע משוחרר אפילו רק בביתו נאסר אפשר שחיישינן שמא יברח או לא ישמרנו יפה או יכנס איליו אורח וכו"ב ויזקנו הכלב או שהוא עצמו ינזק יותר), אלא שלכאורה דחוק לומר דדוקא בביתו שרי אבל להסתובב עמו בחוץ לעולם אסור, גם לשון המשנה סתם לגדל ומשמע להתיר אף בחוץ ובלבד בקשור, ובפוסקים לא מצינו למי שיאסור להסתובב עם כלב מפני פחד גרידא כשהוא קשור, וצ"ע.

בטעם שכלבים קטנים מותר לגדל וא"צ קשירה כלל

ובתוספתא (ב"ק פ"ח ה"ה) תניא רבי ישמעאל [י"ג רשב"א] אומר מגדלין כלבים כופריין, הובא בגמרא דף פ.: ופרש"י קטנים וננסים הם (וכן פירש הר"ש הרא"ש והרע"ב בכלאים פ"א מ"ו), ל"א כלבים גדולים של ציידים ואין מזיקין (וכ"כ רמב"ם במשנה

בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם."
כלומר, גם אם עם ישראל נמצא בשפל המדרגה, ואין לו שום זכות, עדיין אם יש להם זכות של אמירת שמע ישראל, הם ראויים שהקב"ה יושיע אותם.

ארצה להפנות פה אצבע לדברים פלאיים, שבעיני הם נבואה של ממש, ובראש השנה שעבר לא הצלחתי להרגע מהם. בפיוט שנאמר בקדושת כתר בראש השנה, פיוט שחיברו רבי אלעזר הקליר, שכידוע לדעת חלק גדול מרבותינו הראשונים, הוא התנא הקדוש רבי אלעזר ברבי שמעון זי"ע, בפיוט המתחיל 'ועמך תלואים בתשובה' מסתיים הקטע במילים הבאות: **"לַעֲתָ תִּמּוּט וּכְכֹל יָד עִם אֶחָד, עוֹד יִזְכֹּר לָמוֹ מִטַּת שְׁכָם אֶחָד, זֹאת הַמִּתְמַדֶּת שָׁמַע פֶּה אֶחָד, רוֹגֶשֶׁת נֶשֶׁף וְשַׁחַר לִיחָד לְאֶחָד"**. ראשית, נבאר את התוכן לשפתינו: **'כאשר תתמוטט ותכלה ידו של עם ישראל - עם אחד, יזכור להם הקב"ה הטיית שכס אחד לעבדו, זהו העם האומר בתמידות בפה אחד שמע ישראל, המשמיעים קול רגש בערב ובבוקר ליחד לאחד'**.

להבנת דבריו, נקדים את דברי חז"ל הק' בסנהדרין צח, א: "אמר רבי חמא בר חנינא: **אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל**, שנאמר וכתת הזלזלים במזמרות, וכתיב בתריה בעת ההיא יובל שי לה' צבאות עם ממשך ומורט". וברש"י שם: **"וככלות נפץ יד עם קדש, כשתכלה תקומתם וחוזק ידיהם שהיתה נפוצה אילך ואילך גבורה ותועלת לפשוט אנה ואנה, ואחר**

"פי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' א-להיך בידך" (כא, י).

מי הם האויבים של עם ישראל שעליהם הפסוק אומר שה' יתנם בידנו? כותב רבינו בחיי במספר מקומות, שהאויבים של עם ישראל הם בני ישמעאל, ששנאתם לישראל גדולה יותר משנאת בני עשיו, כי שנאתם נובעת מקנאה של עבד.

הפסוק מתאר שכאשר עם ישראל יצא למלחמה על אויביו, השם יתברך ימסור אותם בידינו. נשים לב לגימטריה הבאה (ואחזור ואומר לכל מי שחושב שגימטריה זה מישהו מיסטי וחסר משמעות, חז"ל הקדושים סומכים על גימטריאות אפילו לעניין הלכה, על אחת כמה וכמה לעניין דרש. רק שגימטריה היא לא מקור, אלא רמז וסמך חזק למה שמוכח מהמשמעות, ועל אחת כמה וכמה למה שמוכח מהמציאות). אומרת התורה: **'פי תצא למלחמה על איביך' (עה"כ) = ז' כ"ב התשפ"ד**. כלומר יום שבת קודש, עשרים ושתיים יום בתוך שנת התשפ"ד, יהיה אירוע שבעקבותיו עם ישראל יצא למלחמה על אויביו, ואז יהיה מצב שיתננו השי"ת בידנו. ואם נמשיך: **'על איביך ונתנו ה' א-להיך בידך' (עה"כ) = תשפ"ד**.

אבל עם איזו זכות עם ישראל יוצא למלחמה על אויביו? אז בפרשת שבוע שעבר (פרק כ ב-ג) אומרת לנו התורה הקדושה: **"וְהָיָה כְּקִרְבָּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וְנָגַשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם. וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"**. דרשו חז"ל, הביאם רש"י: **"אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע**

ברגע שתכלה יד עם אחד, הקב"ה יזכור להם זכות אחת ויחידה, **זאת המַתְמַדֶּת שְׁמַע פֶּה אֶחָד**. וגם פה נכנסת הגימטריה (ובא לא נשכח שזה מילים של תנא קדוש): **לֵעֵת תְּמוּט' (עה"כ) = 'מחבלי עזה תשפ"ד**.

ואל תשיבני, נו אז כבר מאז הצליחה שוב ידם לחסל את כל החיזבאלה ואת צמרת החותים, כי לפי מה שמבואר בדברי חז"ל, הגאולה תתחיל דווקא על ידי היהודים שהם לא שומרי תורה ומצוות, וזה לא ילך בזבנג וגמרנו. בהפטרה של שבוע שעבר נאמר 'אנכי אנכי הוא מנחמכם', ונשאלת השאלה למה ביציאת מצרים כתוב רק פעם אחת 'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך'. מבאר בעל הזרע שמשון זי"ע (שבש"ק העבר חל יום פטירתו), ז"ל: "שידוע שגאולת מצרים היתה בחפזון, אמנם לעתיד לבוא כתיב כי לא בחפזון תצאו וכו', והיינו ששם הוצרכו להגאל בחפזון לפי שהיו משוקעים בטומאות ובגילולים ולא נטהרו והוצרך להאיר להם אור גדול כדי שיברחו המזיקים והמקטרגים כדכתיב תזרח השמש יאספון, ואחר יו"ט הראשון שכבר יצאו נגזז אותו האור וחזרה הטומאה למקומה, כנודע מכתבי האר"י זצוק"ל. ומשום הכי לעתיד לבוא **שתהיה גאולת עולם תהיה כמו שחר שהולך ומאיר מעט מעט עד שיטהרו לגמרי**, ויקיים בהם והיה ה' לך לאור עולם, והואיל שהאור ילך ויתרבה משום הכי כתב שתי פעמים אנכי". עוד ביאר שם, שגאולה זו תהיה מיד

שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למאד, תכלינה אלו הצרות ויבא משיח, כדאמרינן כי אזלת יד". מבואר בדברי חז"ל שבשלב שלפני הגאולה, כאשר תכלה מלכות הזלה, וכאשר ידם של עם ישראל תתמוטט אז תתחיל הגאולה.

לכל הדעות, רגע השפל של מלכות הזלה הקיימת פה בארץ הקודש, היה בבוקר יום שמחת תורה תשפ"ד. וזאת עוד הרבה יותר מאשר במלחמת יום הכיפורים. אז עוד התמודדנו עם מצרים וסוריה מדינות בעלות מטוסים וצבא חזק, אבל כאן פלחים יחפים נכנסו אל תוך ישובים אזרחיים, טבחו שחטו עינו וחטפו רח"ל, וכל זה בתוך המדינה עם הצבא המהולל והמתוחכם, זה שיכול למצוא ולחסל את כל צמרת החותיים בתימן, אבל דווקא בחצר האחורית שלו, אירעו הזוועות האלו.

הבה נתקדם הלאה, מה היה סימן ההיכר של היהודים בכל המקומות האלו ברגעים הכי נוראיים? איך ידעו לזהות האם מאחורי דלתות הממ"ד המפויחות עומד יהודי או מחבל נוחבה, איך זיהו מי משלנו? משפט אחד ויחיד עמד וריחף באויר **"תגייד שמע ישראל"**, זה היה סימן ההיכר, ולא משנה אצל מי, ואיך הם היו נראים.

עכשיו נקרא שוב את דבריו של רבי אלעזר הקליר, ונראה את התממשותם: **לֵעֵת תְּמוּט וּכְכַל יָד עִם אֶחָד, עוֹד יִזְכֹּר לָמוּ מִטַּת שְׁכָם אֶחָד, זֹאת הַמַּתְמַדֶּת שְׁמַע פֶּה אֶחָד, רוֹגֶשֶׁת נֶשֶׁף וְשָׁחַר לִיָּחַד לְאֶחָד**.

ישראל ילכו ויבדקו את עצמם, משיבים ישראל ואומרים לפני הקדוש ברוך הוא, אתה הוא סיכויינו, ואתה הוא סברנו, אין לנו מובטח אלא אתה, אם רצונך עבור אתה בראשינו, ואומר להם הקדוש ברוך הוא אל תיראו שכולכם לובשי שני, זה ברית מילה, שנאמר לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים (משלי לא, כא), ואף על פי כן אני אלך עמכם, שנאמר **כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם ה' א-להינו לעולם ועד**, ר' ראובן בשם ר' חנינא אמר, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, כי באש ה' נשפט (ישעיה סו, יו), שופט אין כתיב כאן, אלא נשפט."

אומר לנו המדרש שילעתיז לבוא כלומר זה עוד לא קרה, עם ישראל יהיה במצב של רח"ל חמורי חמורות, אבל הקב"ה יאמר לגוים, אתם ברגע האמת קראתם לעבודה זרה אז תרדו איתה לגהינם ותשארו שם, **אבל עם ישראל שברגע האמת קרא לי, אז אני לוקח עליהם חסות**, 'זה העם שלי', 'זה אותם אלו שברגע שמישהו צבט אותם, הם צועקים שמע ישראל למרות שהם נראים איך שהם נראים. זה העם שלי שמל את עצמו, ואני כביכול ארד איתם לתוך הגהינם ואעלה אותם משם'. פלא פלאות.

אבל הבה נחזור אלינו, למרות כל המבואר בדברי חז"ל המתקיימים מול עינינו, הרי לדאבון לב אפשר לראות ולשמוע דווקא מיהודים שומרי תורה ומצוות, שבכל שיגם

הקב"ה ולכן תהיה דווקא בדרך של טבע. עיי"ש בדבריו הנפלאים.

כמדומה, שכל מי שרוצה באמת לראות רואה שזה הכיוון, ובשבוע שבו חוסלה כמעט כל צמרת החותים, אמשיך עם גימטריה. אחד מהפסוקים שכל אחד מאיתנו אומר בראש השנה בסדר השופרות הוא **"וה' א-להים בשופר יתקע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן"**. אז **'בסערות תימן'** = **'חותם תשפ"ד'**, השנה שבה התחלנו להכיר אותם.

ובהמשך להנ"ל, שנים רבות מפריע לי הפשט בפסוק (שבנוסח ספרד נאמר לפני שיר של יום. מיכה ד, ה) **"כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, ואנחנו נלך בשם ה' א-להינו לעולם ועד"**. וכי יש פה הצטדקות? למה אנחנו עובדים את השי"ת, כי כל העמים עושים כך? ובכלל, וכי הוא 'שוה ערך' בין כל אלילי העמים רח"ל? הרי הוא מקור האמת והם כזב ושקר, אז מה הדימוי. בס"ד מצאתי במדרש תהלים (מדרש שוחר טוב) פרשה א תשובה מופלאה. ז"ל המדרש: **"אתייד דרבנן כהא דר' אליעזר המודעי. לעתיד לבא באין כל שרי אומות העולם ומקטרגין על ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, ואומרים לפניו רבונו של עולם מה נשתנו ישראל משאר אומות, אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז, אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים, אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות, הללו יורדין לגיהנם והללו אין יורדין?** אמר להם הקדוש ברוך הוא, אם כן תרד כל אומה ואומה ואלהיה עמה לגיהנם ותבדוק את עצמה, וגם

גם לפניך ביקשת שתסור הצרה הנקודתית של אז, אז בשביל מה כל הסיבוב המיותר הזה?

חז"ל הק' אומרים לנו בפירוש מה עלינו לעשות באחרית הימים, על הפסוק בהושע פרק ג' "אחר ישובו בני ישראל וביקשו את ד' א-להיהם ואת דויד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים", אומר רשב"י שעם ישראל מאס בשלשה דברים בימי רחבעם, במלכות שמים במלכות בית דוד ובניין בית המקדש, ועל זה: "אמר רבי שמעון בן מנסיא, אין מראים סימן גאולה לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן". הדברים מפורשים, פשוט לא להתבלבל, אלא לפתוח את הפה ולבקש מהרבש"ע את הפתרון האמיתי לכל המצב: מלכות שמים, מלכות בית דוד, ובניין בית המקדש. יכול להיות שבתחילה זה יראה לך מוזר, מה זה הדברים האלו בדיוק? ומה זה קשור אלי? אבל אין ספק שתתחבר, כי הנביא אומר שזה יקרה, אז זה יקרה. אין לנו שום פתרון אחר, כי אם "אחר ישובו בני ישראל וביקשו את ד' א-להיהם ואת דויד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים".

ושיחם ובמודעות המתפרסמות בבתי הכנסת על ידם, נשמע שהנה הנה אם רק נזכה לטוס לאומן לראש השנה, או אם רק נזכה להתאחד בצל האדמו"ר בראש השנה, נגיע למשהו המיוחל כל כך שאליו אנחנו כל כך משתוקקים. והרושם שעולה מדבריהם, ולעיתים לא רק רושם אלא דברים מפורשים ממש, שכאילו כל מה שחזרנו לארץ ישראל, זה רק בשביל שנזכה להמשיך ולשמר את המסורת הזו של ההתכנסות פה או שם, והדבר כואב וצורם עד מאד. בפרט כשהדברים נכתבים אחרי שנות תשפ"ד-ה רווית הדם והכאב של עם ישראל, גם כעת, האם תשוקתינו היא רק להתכנס כמו בעבר. מפחידה העובדה שהקב"ה 'צובט' את עם ישראל בשנים האחרונות שוב ושוב, אבל אנחנו מבינים שהענין הוא רק להתפלל שתסור הצרה הנקודתית הזו והזו, בתש"פ הקורונה, בתשפ"א הגבלות הקורונה ואסון מירון, בתשפ"ב הגבלות מירון, בתשפ"ג המלחמה באוקראינה, בתשפ"ד המלחמה בארץ הקודש, בתשפ"ה גזירת הגיוס, אבל אז, כשתסור הצרה הנקודתית או אז יהיה טוב, ונוכל לחזור למה שהיה לפני הצרה, אבל

~~~~~
"נחשבה" – הגאון מורנו רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א רז"ב "דעת יוסף" אשדוד

בס"ד נחשבה כי תצא תשפ"ה

המלחמה הגדולה – מלחמת היצר וחיליו

לזהות את האויב, להעריך את יכולותיו, ולתת מענה בס"ד – פור ההצלחה –

כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ותשועה פרב יועץ. משלי כ"ד ו'

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ד' אלקיך בידך. כבר רמזו הקדמונים פסוק זה על המלחמה החזקה, שהיא מלחמת היצר וחיליו. (ועי' ספר בינה לעתים דרוש ס' לחדש אלול

ופרשת כי תצא שהאריך בדברים נעימים כדרכו, וכתב שהאויב הוא יצר הרע, וחייליו הם אברי גופו, עי' שם). והנה לנו הבטחה מבורא כל עולמים, **כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ – וְנָתַנּוּ ד' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ**. כלומר: כי כאשר נצא למלחמה על האויב והשונא הגדול ביותר, נשוב מנצחים... כמה נפלא!

וכך כתב בספר **חובות הלבבות** שער יחוד המעשה פרק ה'.

בן אדם, ראוי לך לדעת, כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך... ואתה ישן לו והוא ער לך, ואתה מתעלם ממנו והוא אינו מתעלם ממך... והוא מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ חיים, כמו שאמר הכתוב... כמתלהל היורה זקים חצים ומות, כן איש רמה את רעהו ואמר הלא משחק אני.

ומדוע ראוי לנו לדעת? אין זאת כי הכי חשוב זה קודם כל לדעת ולהכיר מי האויב והשונא, כדי שנצא להלחם.

ובספר קהלת פ"ג פסוק י"ד, **יִדְעָתִי כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יְהִי לְעוֹלָם עָלָיו אֵין לְחֹסֶיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגִרָע וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שְׁיֵרָאוּ מִלְּפָנָיו**. וביאר מרן המשיג"ח הגר"י לוינשטיין זצוק"ל, שכל מה שנעשה בבריאה מטרתו היא להביא למצב של **שְׁיֵרָאוּ מִלְּפָנָיו**. והיינו שהקדוש ברוך הוא ברחמיו העצומים מחדש ענינים ומאורעות בבריאה שתכליתם לעזור לנו במלחמת היצר וחייליו.

והמתבונן יבין שהמאורעות הקשים שפוקדים עולם ומלואו, **מִמִּזְרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ**... וביותר האסונות שעברו עלינו בשנה האחרונה בעיקר בארץ הקדש רחמ"ל, וגם הנסים והנפלאות שעושה עמנו הבורא עולם, יש להם מטרה זו של **שְׁיֵרָאוּ מִלְּפָנָיו**. והאמת שלא זו בלבד, אלא שככל שאנו רואים הנסים הגדולים, אנו מגלים סכנות חדשות, ואנחנו לא נדע מה נעשה. וברור שכל זה מתרחש לא מעצמו אלא מאת הבורא יתברך ויתעלה, ובודאי שזה בא לסייע לנו עם השם ולשומרי התורה, במלחמה החזקה, ואם זו המטרה, הרי שככל שנגיע אליה יהיה טוב עבורינו ועבור כל העולם כולו.

אמנם יש לנו לדעת כי גם בתוך הדברים המעוררים הלב ליראת שמים, ישנם ענינים המסיתים ומסיטים אותנו מכך, ופעמים האדם עלול לנסות ולחשוב שכל זה הוא מקרה ח"ו, ולא תכנון מדויק מאת אדון הכל ברוך הוא, אולם מי שלא מרמה את עצמו ישאל את השאלה הגדולה שבפרשת ניצבים: **עַל מָה עָשָׂה ד' כָּכָה לָאָרֶץ הַזֹּאת מָה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה**. ויש לזה גם תשובה גדולה שם: **עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית ד' אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאָם אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**. וההגיון מחייב גם שאם נחזור בתשובה הקב"ה ברחמיו ירחם ויחוס עם עני ואביון.

וזהו ענין מזמור שיר ליום השבת, שכל המזמור מדבר שאין להתפעל מכך שהרשעים פורחים כמו עשב, ויציצו כל פועלי און, להשמדם עדי עד, ואתה מרום לעולם השם, ומכך למדנו שמלכותו יתברך בכל משל"ה. וכל זה הוא חלק ממה שהאֱלֹהִים עָשָׂה שְׁיֵרָאוּ מִלְּפָנָיו... כי יראת השם היא ההגנה הטובה ביותר, לבל ניפול לפני חיילותיו של היצר.

ויש בנותן ענין כאן להביא דברים מעוררים, משובבי לב ומושיבי נפש, מהספר הקדוש האלשיך ז"ל על התורה, וכך כתב האלשיך הקדוש בבואו לתאר את מלחמת היצר:

...סופר (בספר חובת הלבבות) מאיש פרוש אשר הלך להקביל פני חיל אלכסנדרוס בבואם מלכוד עיר גדולה לאלהים שמחים טובי לב.

ופיו פתח בחכמה ויען להם: שמחה מה זאת עושה, הנה זה שבתם בשלום מהמלחמה קטנה הכינו עצמכם אל הגדולה. ויהי כמשחק בעיניהם, באומרם אליו: איה איפה מלחמה גדולה מזו?

ויען ויאמר: הלא היא מלחמת ה' אשר בקרב איש ולב עמוק בהלחמו עם יצר סמוך ויען בליעל לעשות כל מצות ה' אשר לא תעשנה, כי מי יאמר זכיתי לבי נצבתי לריב עמו להלחם בו גם יכולתי, ויחד אסירים גם בני אדם גם בני איש תחת רגליו כתוא מכמר.

והן אמת כי מאמריו אלה גדולים וטובים כי נעמו. ועמוד והתבונן כי היטיב אשר דבר באומרו כי מלחמת גוי אל גוי קטנה תקרא בערך מלחמת היצר הרע. עד כאן דברי הקדוש בעל האלשיך.

והנה התורה מבטיחה, כי תצא למלחמה על אויביך – ונתנו ד' אלקיך בידך. כלומר, אם תעשה עמו מלחמה – ד' ימסרנו בידך.

ונמצינו למידין, כי למרות שאמנם מלחמת היצר מלחמה גדולה וחזקה היא. אך לא עלינו המלאכה לגמור, כי ד' לא יעזבינו בידו.

ונשאלת השאלה מדוע איפוא מלחמה זו מלחמה גדולה נקראת. אם בסך הכל יש סיעתא דשמיא. והקדוש ברוך הוא מצילינו מידו של היצר השונא?

והתשובה לכך היא, שהקושי הגדול והחזק של המלחמה הזו הוא בתחילת דרכה. כלומר הקושי הוא להבחין שאנו במלחמה... ולא עוד, אלא שעיקר המאבק של היצר הוא לסמא העינים שלא נזהה את האויב, ולהחריש האזניים שלא נדע שהמלחמה החלה.

והנה כאשר בני האדם אינם נלחמים את מלחמת היצר, ומניחים לו לעשות כל אשר ירצה רחמ"ל. הקדוש ברוך הוא ברחמיו מעורר אותנו, ומראה לנו דוגמא במלחמה הקטנה, כיצד נראה המצב, כאשר מזניחים חזית, ולא מתעוררים לגלות מה האויב זומם, אזי לפתע פתאום בא השודד בדמות חיות אדם, שהיא אומנותו של הפרא אדם הידוע, וטרף ורמס ואין מציל. ולהורות נתן, שלא נניח את חזית היצר הרע והשונא הגדול, בלא השגחה. ואזי גם הקדוש לא יניח אויבינו לעשקינו.

וזהו שאמרו חז"ל לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע – והיא באמת עצה נפלאה – כי במלחמה המנצח הוא זה שפותח ראשון בקרב הוא זה שקובע את המהלכים אחר כך, והוא זה שיתעטר בסופו של דבר בעטרת הנצחון.

וכאשר אנחנו נפתיע את היצר במלחמה החזקה, הקדוש ברוך הוא ילחם מלחמתינו במלחמה הקטנה. כי לא יטוש ד' עמו ונחלתו לא יעזוב.

אם יתקע שופר בעיר וְעַם לֹא יִחָדְדוּ. עמוס פרק ג' ו'. תקיעת השופר בעיר, באה להעיר ולגלות כי יש אויב בשערי העיר. וכאשר מוכנים עם הידיעה הזו, יש סיכוי להינצל. וזה עצמו המאבק בכל מלחמה, מי יזהה את מי קודם. ובמלחמת היצר והשטן, המאבק מתמקד בשאלה מי יערבב את מי. האם אנו נערבב השטן או להיפך חם ושלוש. וזהו – **פִּי תִצָּא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וּנְתָנוּ ד' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ.** – כי אכן לצאת למלחמה ראשונים – שורש ההצלחה, וכך בסיעתא דשמיא זוכים – לערבב השטן, ולצאת בעטרת נצחון ושמחת עולם, ולזכות לשנה טובה ומתוקה בבריות גופא ונהורא מעליא, לנו ולכל ישראל. אמן ואמן.

בומרנג – חץ מושחז שחוזר לאחוריו.

"בעין הסערה" – ליבת הסיפור.

דרמה מדהימה עם מסר חד מאד!

המסלול האחרון הבלתי שגרתי

פרק [5] (פרק קי"ג) " מנדל פוירשטיין"

שלומי ציער נמצא בפרשת דרכים במערכת היחסים המעורערת שלו עם ראש הדסק שמתכחש לכל המחויבויות שלו כלפיו, המצב מחריף כאשר מיסטר איקס שדאג לו כל התקופה עם ארגון תלושי מזון מהם היה שלומי מקבל את המינימום ההכרחי נעלם לפתע, אין להשיג אותו בשום דרך והעוני משווע, שלומי עושה מחאה ולא הולך לעבודה, הוא שוכב במיטתו ומצפה למוות שיבוא כתוצאה מרעב וצמא.

ראש הדסק מתקשר ומתקיף אותו על ההיעדרות הממושכת, שלומי משיב מלחמה שעה ומודיע לראש הדסק כי מעתה לא יושיט אפילו אצבע אחת לעזרת הסינדיקט בשל ההתעלמות מצרכיו, ראש הדסק מנסה לבוא להסדר עם שלומי ולקנות את השקט בכמה גרושים.

אבל הוא לא יודע שיש עוד גורם שנכנס לתמונה שמחליט לעשות סוף פסוק לסינדיקט הפשע, בפרק הזה נראה איך הם עובדים.

שלומי חש מחנק בחזהו, הפחד התעצם בקרבו מרגע לרגע, החושך החזק שמעולם לא הורגל בו ורחש וציוצי כל הזוחלים למיניהם הוציאו אותו מדעתו. אם בתחילה זה רק נראה לו מין דמיון, אך ככל שעבר הזמן התחיל להרגיש את הסכנה במציאות, הוא התחיל לקנא במת שמונח בקברו בשלווה אין לו כבר חלומות הוא נמצא באותה תנוחה כפי שהניחוהו בשעת הקבורה ואילו הוא אין לו מנוחה לרגע.

הוא נמצא בכך קבורה בלי שיכסוהו עם חול, יש לו עדיין אויר לנשימה אבל אין לו רוגע לשניה אחת. הוא חש את הנחש הכי אימתני שניתן לדמיין כשהוא נכרך סביבו, אולי זה נחש הטבעות נחש מסוג החנקן שנכרך סביב לטרף במעגלים עד לחניקתו, הוא מרגיש אותו נכרך סביבו ומהדק את התפיסה בו כל האויר המועט שנותר בקרבו נשאב הוא מתחיל לחושב את הסוף בעוד רגע יתמוטט ארצה הנחש יאכל אותו לסעודת הלילה, מסכן הנחש הוא חושב שקיבל מעדן מלכים הוא לא יודע שהוא איזה סרדין עלוב.

הוא מתחיל לזעוק: הצילו הצילו - געוואלד געשריגן, ראטוועט מיר פון דעם בייזן שלאנג' הצילו אותי מהנחש האכזר, כאילו יש מי שיוכל לשחרר אותו מהלפיתה האיומה.

כעס עצום מפעפע בו על הרוצח המרושע שדאג להפקיר אותו בין נחשים ועקרבים הכי מסוכנים, הוא מתחיל לצרוח בשארית כוחותיו: הצילו אין לי כבר כוח אני עומד למות, הוא מנסה להשתחרר מהלפיתה האימתנית אבל הוא חש שזהו זה בעוד רגע הוא נחנק.

לפתע הוא מגלה שזה בסך הכל סמרטוט שנכרך עליו וחונק אותו, אבל זו הייתה ממש תחושה של נחש אימתני שנכרך סביבו. נס שברגע אחרון הצליח להשתחרר מהסיוט, למרות שהבין שיש לו הזיות וצריך להתגבר על הפחדים, אך זה מעל לכוחותיו, הוא כבר פחד פחדים שונים, אבל לא כזה פחד, זה היה משהו אמיתי ובלתי נסבל.

אין לו מושג מי זה שעוקב אחריו ומטעם מי נשלח, דבר אחד הבין כי מדובר באויב אכזר מאד שנשלח לסחוט ממנו מידע על הסינדיקט, הוא נפל בידם כקרבן כי הם קלטו שיש לו הרבה חומר עליהם, על ידו יצליחו למגר את חבורת הפשע, יתכן שעליו אישית אין להם שום שנאה, עובדה שהם היו מוכנים לעשות איתו עסקה ולהותיר אותו בחיים, אז למה שלא יתפוס את העסקה בשתי ידיים? אם הם יוציאו אותו מידי הפושעים האלה ויחזירו אותו לארץ זה יהיה הדבר הטוב ביותר שרק יכול להיות.

אך הפחד הנורא להתחיל עם ראש הדסק שמסוגל להמית אותו במיתות הכי משונות, הוא שמע שהכניס את אחד משונאיו לתוך בריכת כלור הלה מת לאחר שנכווה בכל גופו לבסוף לא נותר ממנו אפילו עצם קטנה. זה מה שהפריע לו לתפוס את העסקה בשתי ידיו, מי יודע מה הוא עלול לעשות לו ברגע שייתפס על ידו.

אבל אולי הוא עושה את טעות חייו? אם לא יענה תשובה מהירה לשליח שלהם הוא ימות במחסן, גם זוהי סוג מיתה משונה, רעב וצמא ופחד אימים מכל מיני חיות ושרצים טורפים, מי אומר שהמיתה שיתן לו ראש הדסק תהיה יותר גרועה ממנה.

אחרי הרבה היסוסים הפציעה התבונה במוחו: "אני חייב לענות לאותו ברנש חיובית, יש לי שתי אפשרויות אחת גרועה מחברתה. אחת מהירה ואיומה, השניה אם תהיה, אולי תהיה יותר גרועה, אבל עדיין רחוקה, כי יתכן שהחוטפים יושיטו לו חבל הצלה, הוא יברח

מאמריקה ויתחבא בארץ, באיזו עיר רחוקה כשהוא שומר מרחק מכל בני משפחתו למשך כמה שנים טובות עד שירגיש את עצמו בטוח.

אך הפחד מנסר בבשרו, הזמן ארוך מהרגיל, הסאדיסט נותן לו הרבה זמן לחכות כדי שיגיע אליו מת למחצה, מה אכפת לו ממנו, הוא רוצה אותו כנוע לחלוטין לכן הוא נותן לו להמתין עד שיגיע לשערי מוות אז יוכל לעשות איתו כל עסקה העיקר לא למות.

ליאון דאג'ט יושב על המחשב כשהוא טרוד מאד, יש לו תוכנית מעקב רציפה אחרי כל אחד מאנשי הסינדיקט, איש מהם אינו יכול לחמוק מהאבטחה הקבועה, לפתע אחד מהם נשמט ממערכת המעקב, אין לו שמות רק מספרים, מספר האיש הוא 33998 עד עתה לא הייתה עמו כל בעיה, מאז שהתחיל לעבוד בסינדיקט הוא הגיב למעקב, בין אם בא לעבודה בין אם לא, מעולם לא התנתק מהמעקב שלהם עליו.

היום לראשונה פסק הקשר שלו, המחשב אינו יכול לזהות אותו, הוא בודק היטב באיזה מקום התרחש הניתוק, הסימון מראה שזה באזור ה"סוב וויי" (הרכבת התחתית) אבל זה נתון מאד מעורפל, יש שם עשרות יציאות וכניסות, להיעלם שם זה כמו להיעלם באזור הג'ונגל, זה המקום הכי פחות סימפטי לחפש.

"עלי להעביר את המידע לראש הדסק, הוא לא אוהב שמעלימים ממנו פרט חשוב כזה אפילו לשניה אחת".

הוא מעביר את המידע ישירות אל ראש הדסק, זה לא לטלפון כדי שלא תהיה האזנה לא רצויה.

"לא נראה לי שהוא ניתק את עצמו ממרכז הבקרה שלנו, טכנית זה לא שייך, איך הוא יכול לנתק את הקפסולה מגופו ללא כל עזרה חיצונית? גם אי אפשר לעשות את זה ברכבת התחתית, זה צריך עזרה של מנתח גדול לזה נדרש סכום כסף ענק שאין לו אותו, גם אם כן, הניתוח לא מתבצע ברגע אחד, מכל הבחינות הדבר לא יתכן".

"אני לא חולק על מה שראש הדסק אומר, אני רק מציין שבתוכנת המעקב שלי הוא כבר לא מופיע שעותיים וזה הרבה מאד".

"אני שומע, זה חמור מאד, תן לי כמה רגעים לחשוב מה אנו עושים".

ראש הדסק לא אהב דברים שלא נמצאים בתחום שליטתו, בינתיים לא היה דבר שלא היה בשליטתו, הוא הצליח להחזיק את הסינדיקט ביד חזקה ועריצה מעל עשר שנים, אבוי למי שניסה להמרות את פיו, כמה חכמים סיימו את חייהם בצורה הכי לא שגרתית. כבר שנים שאיש אינו מנסה למרוד בו.

לראשונה נתקל בטיפוס כמו שלומי שמנסה כל הזמן את כוחו, אלמלי הנחיצות הרבה שלו היה כבר מוצא מה לעשות איתו. התועלת שהפיק עד עתה ממנו הייתה עצומה, הוא משער שיש לו מידע לא מבוטל על הנעשה בסינדיקט, אם הוא יבגוד בו ויעביר את המידע לגורמים לא רצויים, הוא יכול להסב נזקים עצומים.

אם הוא מנסה להתחכם, לא תהיה ברירה, אחת דתו למות במיתה משונה שכבר יחליט עליה. ראשו מעלה תוכניות אלטרנטיביות למקרה ששלומי בגד בו וברח.

הוא הכיר את מצבו הכלכלי של שלומי, לא לחינם דאג שלא יהיו לו כמעט מזומנים, כדי שלא יוכל לקנות כרטיסי טיסה לשום מקום מחוץ לארה"ב, אם היה יכול, היה נותן לו את המינימום האפשרי שלא יוכל להסתדר בלעדיו ליותר מיום יומיים, אבל לאחר כל הבלגן שעשה צייד אותו מכל טוב למשך חודש תמים אם לא יותר, כעת הוא יכול להצטייד במזון ולהתחבא באיזה מקום בתוך ארה"ב.

השאלה שהטרידה אותו, האם אין לו שותפים שיעזרו לו לצאת משטח ארה"ב. על זה אין לו תשובה. עליו כרגע לתפוס את הבית של שלומי כדי שלא יוכל להבריח משם אפילו פירור אחד, במקביל עליו לבדוק את כל הדרכים שיכול להתנייד. הוא מקוה שלא הפסיד את הרכבת.

הוא זימן אליו את דיטריך בראם אחד החיילים המוצלחים ביותר שלו הוא היה ראש סינדיקט פשע באוסטרליה שהחליט לפני מספר שנים לעבור אליו, הוא נתן לו הנחיות ברורות מה עליו לעשות. כבר עכשיו עליו לצאת עם עוד שני בריונים מאנשיו הנאמנים ולהשתלט על הדירה של שלומי, הם לא יעזבו את המקום עד שלא יקבלו הוראה אחרת ממנו.

דבר שני, עליו לשלוח חמישה עשר אנשים מבחירי אנשיו תחת פיקודו של מרק אנטיין ראש המבצעים בארגון שיסרקו בצורה שקטה את כל המנהרות התת קרקעיות של הרכבת התחתית בהן סייר שלומי בבקר, הם יתחלקו לחמש חוליות שיסרקו את כל המנהרות בזהירות רבה בתקווה שיעלו על החוטפים.

שעתיים חלפו לשלומי זה היה נראה נצח, הוא היה בטוח שכל שערו הלבין וכעת הוא נראה כישיש בן 75 שנים לכל הפחות, ההרגשה שלו הייתה של זקן מופלג מאד. הוא התפלל למות בלי ייסורים רבים, כל הצרות באות עליו בסדרות ללא הפסקה, הוא ריחם על עצמו מאד.

הוא לא האשים את עצמו במצבו, הוא בדק את עצמו היטב וגילה שכל מה שעשה היה מותאם לפי ההלכה הצרופה, לרגע לא חשב כי מה שעשה לדודי היה סדיזם במלוא מובן המילה, מי היה נוהג אחרת? את בעיות השלום בית שלו הטיל רק על חמיו לוקה שהתערב במה שנעשה בביתו, הוא גרם לקרע בינו לבין זוגתו והרס לילדיו את הבית המאושר שבנה להם בעשר אצבעותיו. זה שלא התפלל במניין ודאי שלא באשמתו, סגרו עליו את דלתות בית הכנסת לתפלה, אין אנוס גדול ממנו, גם קודם לכן היה אנוס בשל לחצים קשים שעבר, נקי הוא מכל עון, אם הוא סובל זה בשל חטאי הדור.

בפרט אחד הוא מודה שטעה בגדול, למה הסכים לעבוד עם הסינדיקט, היה עליו לחפש דרך אחרת איך לסלק את דודי מהעיר בלי לחפש שותפים שהם פושעים מוחלטים שעלולים להתאנות אליו אחרי כן, אם היה חושב בצורה יותר עניינית היה מוצא את הדרך

גם בלי השותפות שלהם, כאן הייתה הטעות היחידה אבל החמורה ביותר שעשה, עליה הוא הולך לשלם בחייו, אם לא יקרה נס גדול ברגע האחרון.

כאשר הוא מדוכא לחלוטין ממצבו הנואש, הוא שומע לפתע את הדלת נפתחת, הוא לא רואה איש כי יש חושך מוחלט, הוא לא יודע מה לחשוב, האם זה אותו איש מפלצתי שהרוצה להרוס את חייו, או אולי אלו אנשי התחזוקה של המחסן, או אולי החברה שלו שבאו להצילו.

לפתע האיר עליו אור של פלאש חזק, קול צרוד נשמע ברקע.

"הלו מה הייתה החלטה שלך? יש לך כעת דקה אחת בלבד לענות תשובה מתאימה, במידה ולא, תתכונן למוות שלך, אני לא מלכלך את ידי, אלא נשאיר אותך למות לבד".

שלומי הבין שהמשחקים נגמרו, הוא לא חייב למות בשביל אותו ראש דסק מרושע שכבר סחט אותו מכל כיוון, הוא ינסה לצאת מכאן אבל יבקש הגנה מושלמת.

"טוב החלטתי להיענות לבקשתך, אבל אני דורש הגנה מושלמת, אחרת אני לא אראה את היממה הבאה על פני האדמה".

"אל דאגה, תקבל הגנה מושלמת, אך קודם אשלוח ממך את הקפסולה שמחוברת לגופך כדי שיותר היא לא תעבוד גם כשנצא מהמקום. לאחר מיכן אני מזריק לך קפסולה אחרת שתעבוד עם המחשב שלנו, אתה תהיה כעת תחת מעקב שלנו 24/7 כדי שלא תעשה בגידה אתה מבין מה שאני אומר?"

"כן אני מבין ואין לי ברירה, אני מקווה שאני לא עובר מסינדיקט פשע אחד לשני".

"אתה לא פרטנר שלנו שגויסת מדעתך אלא שבוי, אז אל תכתיב את תנאי התקבלות. כעת אני נכנס לחדר מסוים, אתה לא זז מהמקום עד שאצא, אל תדאג מהחברים שלך שיבואו פתאומית, איש לא יכול להיכנס למקום".

הברנש שלף מכשיר מהתיק שלו הוא הפנה אותו אל גופו של שלומי, כעבור 8 דקות של פעילות לייזר נפלטה קפסולה מתוך גופו, הברנש תפס את הקפסולה הוא ביצע בה פעולה מסוימת ששיתקה אותה לחלוטין. הוא הכניס את הקפסולה לתוך ארנק והשיבה אל כיסו.

כעבור דקה הוזרקה קפסולה אחרת לגופו בצורה כל כך חכמה ומהירה יותר מאשר ההשתלה שעשו לו בסינדיקט. הוא לא חש בכאבים ובתחושה לא נעימה כפי שחש בקפסולה הראשונה שמדי פעם צרבה אותו.

הברנש עזב במהירות את המקום, הוא החשיך את הפלאש וחושך שרר בצינוק. הוא נכנס לחדר צדדי ונעל אותו, לאחר חמש דקות יצא מהמקום ישיש מופלג שנראה זקוק לעובד זר שיטפל בו, איש לא היה חולם שמדובר באדם חזק ביותר שלא כדאי להתעסק בו.

לאחר מיכן הכניס האיש את שלומי לחדר, נורה דלה דלקה במקום, הוא טיפל בשינוי צורתו, לאחר שלוש דקות העמיד את שלומי בפני ראי, הלה נבהל ממראהו, מראהו דחה ביותר, זקן גיבן חוגר וצולע קלות על ירכו האחת, לא היה שייך להשוות את דמותו הנוכחית לקודמת אפילו בפרט אחד.

הברנש לימד אותו להתנייד בצליעה, שלומי הכישרוני למד תוך חמש דקות את אמנות הצליעה.

"אנחנו יוצאים מהמקום, עליך לנוע בשתיקה מוחלטת, אני מוביל אותך בכיוון שבחרתי, עליך ללכת בשתיקה ולא לשאול אותי שום שאלה, אין לך לדאוג מהסינדיקט שעלולים לפגוע בך, אני מגובה על ידי יחידה שלימה שמפטרלת מסביב בלי שאפילו תרגיש אחד מהם, בשעה מאוחרת בלילה נמצא מהמקום בטיסה אל ניו יורק, יש לך דרכון על שם מנדל פוירשטיין מבני ברק, באת לבקר את בן הזקונים שלך שמתגורר בלוס אנג'לס, אל דאגה איש לא יעצור אותך ולא תישאל אפילו שאלה אחת, אם כן, אתה לא עונה, אתה לא יודע אנגלית אפילו מילה אחת ואינך מבין מה הם רוצים ממך, אני המלווה שלך יודע אנגלית אסביר להם את הכל, אתה עומד ומחכה לי בצד כמלווה שלך בלי לזוז סנטימטר ממני.

"אנהג כפי שאתה אומר, אבל כשאנחנו מגיעים לארץ אתה צריך לסדר לי מקום בו אוכל לחיות כמו בן אדם, בלי לרעוב כפי שרעבתי כאן לא אחת".

"אם תמסור לנו את כל החומר שלך בלי חוכמות תקבל הגנה מושלמת בלי כל דאגה, אבל זכור, אם לא עמדת בתנאים שלנו, אין לך כל הגנה, אתה תישפט אצלנו בכל חומר המשפט על הרבה דברים שיש לנו כנגדך, חיך אינם מובטחים בכלל, אם עמדת בתנאים שלנו תקבל הגנה מושלמת".

"מקובל עלי, כשנגיע לארץ אמסור לך את כל מה שיש לי לתת לכם".

"לפני שאנו יוצאים לדך עלי למסור לך הוראות כלליות, אסור לך לסטות מהן ימין ושמאל. (א) מעתה אתה כמו אילם, אתה לא מגיב לאף אדם, כולל אותי, גם אם תראה אנשים מוכרים אתה לא מתייחס לך, פשוט אתה אדיש או מטומטם.

(ב) גם אם תשמע אותי מדבר אידיש אל תראה סימני תימהון, אני לא יכול לדבר אליך בשפת אלמים כי אתה לא בקי בה, אין לי מושג מה אתה יודע בפנטומימה, לכן עדיף שאדבר אליך בקצרה באידיש מדוברת ואתה מגיב טבעית לכך".

"מנין לך שפת האידיש, זו שפה שלא שייכת למאפיה?"

"זה לא עסקך מאיפה לי הידע באידיש, כפי שאני לא שואל איך מגיע לחבר סינדיקט ידע באידיש, אידיש היא לא שפה זרה כל כך, יש הרבה אנשים ששולטים בה אז כפי שאתה שולט באידיש גם אני יודע אותה.

שלומי השתתק, הוא מבולבל לחלוטין, לראשונה אין לו חצי מושג מי הם החוטפים הללו, הלנו או לצרינו.

הם יצאו מהמחסן מהלכים לאיטם, שלומי לא הורגל לדדות כזקן, אבל המבט הקשה שהעניק לו הזקן השני הבהיר לו שלא כדאי להתחיל עם אותו אלטיטשקער (זקן).

ההקדמה של הזקן הייתה מאד נצרכת, לא עוברים כמה דקות והנה שלומי רואה כמה חוליות של הסינדיקט, הם עושים חיפוש אינטנסיבי, מתעלמים מהסכנה שהם מעוררים על עצמם.

שלומי קפא על מקומו, הוא פחד שהם יעצרו אותו, אבל המראה שלו כל כך לא דמה לאדם שהם חיפשו, בפרט שהמלווה דיבר כל הזמן אליו: "מנדל יאג זאך, מגעהט באלד פארליך דעם פליגער" תזדרז פן נאחר את הטיסה".

לבו של שלומי קפא בקרבו, לעמוד מול העוקבים ולא לרטוט, אוי כמה זה קשה. אבל המלווה שלו למרות ישישותו שולט במצב, מוזר איך הם לא שמו לב למראה המשוונה? אבל לפתע הללו הבחינו בשני הזקנים שהם לא כל כך נגררים, אלא אחד גורר את השני, מעניין מי הם? הם החליטו לעכב בעדם, אולי הם אלו שמחפשים תחת מעטה אחר.

הם קרבו אל שני הזקנים וביקשו מהם להזדהות. המלווה עושה להם תנועה נמרצת רוטן מתחת לשפתו, סליחה אני ממחר מאד, יש לי עוד מעט טיסה ואם תעקבו אותי אפסיד את הטיסה. "ראש החוליה לא נרתע" אני מבקש שתזדהו".

המלווה החל לצעוק בקולי קולות "געוואלד באנדע רויבערס ווילן אונז בארעבעבן" הצילו חבורת גזלנים רוצים לגזול אותנו".

למזלו הטוב הגיעו שני שוטרים שהיו בתפקיד, הם אמנם לא הבינו את הקריאה שנאמרה באידיש, אבל הזעקה הושמעה בדואלקט בין לאומי, כל מי שמתעסק בסקיורטי (ביטחון) מבין שהזקנים מאוימים על ידי שלושה גברתנים, איש לא חשב שהזקנים עצמם אנשי מאפיה, הם נראו כל כך מסכנים שהמסכנות זעקה מהם.

"אפשר לקבל מסמכים?" תבע ביל סמוקין ראש חולית השוטרים את ראש צוות הפושעים. "אתם ממש לא במקום הנכון, יש לכם די הרבה עבודות לבצע, לא בשביל זה באתם לעשות את הסיור, אנא ממכם המשיכו את העבודה שלכם והניחו לנו לנפשנו, באם לא עדיף שלא תדעו"

זו הייתה טעותו של המאיים, ביל סמוקין הוציא מכשיר קשר והזרים פקודות לחבריו שהיו פזורים באזור. כשראו אנשי החוליה את המצב החלו לרוץ בחופזה מהמקום, אבל חמישה שוטרים הגיחו מולם ועצרו אותם.

אנשי המשטרה החליטו לעקב גם את הזקנים כדי לקבל מידע עדכני על כל הנעשה, התחנונים של המלווה כי הם עלולים להפסיד טיסה חשובה לא הועילו, המשטרה צריכה לעשות את מלאכתה.

שלומי איבד את מצב רוחו, הוא קיווה כל הזמן שכפי הבטחת המלווה שלו הסיפור יגמר במהירות והוא ימצא כבר על המטוס הוא רוצה לראות את עצמו מחוץ לשיטח ארה"ב אבל הישועה עדיין עוד לא קרובה לבוא.

התודה והברכה לכל אלו שמסייעים להצלחת הגיליון!!!

hanoch90@gmail.com